

Ferdsel i nasjonalpark

Kandidatnummer: 502

Veileder: Jon Gauslaa

Leveringsfrist: 25. november 2006

Til sammen 17 689 ord

25.11.2006

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Presentasjon av tema og problemstilling	1
1.1.1	Tema	1
1.1.2	Problemstilling	3
1.2	Avgrensning	4
1.3	Metode og rettskilder	5
1.4	Hensyn	7
1.5	Oppbygning av avhandlingen	9
<u>2</u>	<u>NASJONALPARK</u>	<u>10</u>
2.1	Innledning	10
2.2	Kort om vilkårene for å opprette nasjonalpark etter nvl. § 3	11
2.2.1	Områdets kvalitet	11
2.2.2	Størrelse	13
2.2.3	Eierforhold	14
2.3	Rettsvirkninger	16
<u>3</u>	<u>FERDSEL I NASJONALPARKEN</u>	<u>19</u>
3.1	Innledning	19
3.2	Ferdselsbegrepet	20
3.3	I hvilken grad er det adgang til å regulere ferdselen?	23
3.3.1	Utgangspunkt	23
3.3.2	Motorisert ferdsel	24

3.3.3	Ikke-motorisert ferdsel	24
3.3.4	Nedre grense for ferdselsregulering	27
3.3.5	Særretter på statsgrunn, allmenningsretter og allemannsretter	27
3.3.6	Forholdet til grunneier	28
3.3.7	Ferdselsrestriksjoner på veier	29
4	<u>FERDSELSBESTEMMELSER FOR HARDANGERVIDDA NASJONALPARK</u>	31
4.1	Innledning	31
4.2	Bakgrunn	32
4.2.1	Sammenhengen i regelverket	32
4.2.2	Motorferdselloven	33
4.2.3	Allemannsretten	34
4.3	Ikke-motorisert ferdsel	35
4.3.1	Hovedregelen er fri ferdsel til fots	35
4.3.2	Annen ferdsel	39
4.3.3	Ferdsel i forbindelse med oppsyns-, politi-, brannvern- og redningstjenester	42
4.3.4	Tilknyttet aktivitet	42
4.4	Motorisert ferdsel	46
4.4.1	Utgangspunkt: Forbud mot motorisert ferdsel	46
4.4.2	Unntak og dispensasjoner	48
4.4.3	Grunneiers rett til å forby ferdsel på egen grunn	53
4.5	Hjemmelen i verneforskriften punkt 4.5.1 e)	56
4.5.1	Ferdsel i forbindelse med skjøtsel	57
5	<u>OPPSUMMERING</u>	63
6	<u>LITTERATURLISTE</u>	67
7	<u>VEDLEGG</u>	A

1 Innledning

1.1 Presentasjon av tema og problemstilling

1.1.1 Tema

Tema for avhandlingen er forholdet mellom naturvern og ferdsel i nasjonalparken. Hardangervidda nasjonalpark er valgt som eksempel fordi vern forutsetter at kompetansen til opprette nasjonalpark faktisk er brukt, og fordi vernevedtaket er godt egnet til å belyse de problemstillinger som oppstår i forbindelse med ferdsel i nasjonalpark.

I et rettslig perspektiv er naturvern et spørsmål om rådighet over fast eiendom: Hvilke begrensninger ut fra hensynet til naturen som er satt/kan settes for adgangen til å utøve fysisk rådighet.¹

Nasjonalparker opprettes for å bevare lite påvirket natur for ettertiden, jf. lov 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern (nvl. eller naturvernloven) § 3. Formålet kan også være å sikre adgang til friluftsliv i uberørt natur, i tillegg til at tradisjonell næringsutøvelse skal kunne fortsette.² Å legge ut et område som nasjonalpark innebærer fysiske rådighetsinnskrenkninger for grunneiere og andre rettighetshavere, typisk restriksjoner på ferdsel.

Etter at Hardangervidda nasjonalpark ble opprettet for 25 år siden, har bruken av verneområdet økt, særlig i form av motorisert ferdsel.³ Området skiller seg ut på flere måter sammenlignet med de øvrige nasjonalparker i Norge, både i størrelse, og når det

---

¹ Backer (1986), s. 26 og 43.

² Se bl.a. formålsbestemmelsen i verneforskriften for Hardangervidda nasjonalpark (verneforskriften), jf. § 2.

³ Årsmelding 1998-2000 og 2001-2003 for Hardangervidda nasjonalpark viser en betydelig økning i antall dispensasjoner for bruk av motorkjøretøy.

gjelder eierforhold og bruksintensitet. Nasjonalparken er Norges største, på ca. 3430 km². Omkring halvparten av arealene innenfor nasjonalparken er privat grunn, og brukerne sto forholdsvis fritt til å disponere områdene før nasjonalparken ble etablert. Bruksrettene gjenspeiles også i det som er ansett for å være en liberal verneforskrift sammenlignet med bestemmelser som gjelder for de øvrige nasjonalparkene i Norge.⁴

Nasjonalparkgrensen ved Tinnhølen på Hardangervidda ble i 1985 flyttet på grunn av problemer med reguleringen av motorisert ferdsel innenfor nasjonalparkområdet.⁵ I 1986 ble Hardangervidda oppført på The World Conservation Union (IUCN) sin liste over "threatened protected areas of the World" på grunn av for stort omfang av blant annet motorisert ferdsel og veibygging.⁶

Av St. meld. nr. 62 (1991-92) Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge, går det fram at erfaringen med nasjonalparken, spesielt utviklingen for den motoriserte transporten, ikke var tilfredsstillende.⁷ Derfor ble også verneforskriftens motorferdselsbestemmelser endret i 1997.⁸ Likevel er de samlede ulempene med motorferdsel fremdeles et problem.⁹ Blir ferdselsomfanget for stort, kan det bidra til å uthule det reelle vernet for nasjonalparken.

De faktiske interessekonflikter i møte med naturvern som har oppstått som følge av denne bruken, har vært styrende for de rettslige spørsmålene som denne avhandlingen tar opp, først og fremst i forbindelse med ferdsel. Forskriften for Hardangervidda nasjonalpark er således et konkret utgangspunkt for typiske problemstillinger som reiser seg i forholdet mellom vern og ferdsel i nasjonalparker.

---

⁴ Fakta hentet fra St. meld. nr. 62 (1991-92) s. 24.

⁵ *ibid.* s. 25.

⁶ *ibid.* s. 24.

⁷ *ibid.* s. 6.

⁸ Revidert forskrift ble vedtatt ved kgl. res. 6. juni 1997. Også endret ved kgl. res. 31. mai 2002.

⁹ Forvaltningsplan for Hardangervidda (forvaltningsplanen), s. 18 og 53.

Verneforskriften for Hardangervidda nasjonalpark åpner for at tradisjonell bruk skal kunne forsette, i den grad bruken ikke strider mot verneformålet.¹⁰ Ettersom tiden går vil imidlertid bruksmåter endre seg som følge av krav til hensiktsmessighet og rasjonelle og effektive løsninger, for eksempel bruk av fly i forbindelse med villreinjakten. Spørsmål kan reises om hvilken transportbruk som er utgangspunktet, og hvilken bruk som kan videreføres, og på hvilken måte.

Som ved annen bruk, er det ikke nødvendigvis et motsetningsforhold mellom vern og ferdsel, og som formålsparagrafen til verneforskriften presiserer er nettopp friluftsliv et av formålene med nasjonalparken. Ferdsel i forbindelse med skjøtsel er et eksempel på bruk som kan være med på å opprettholde verneverdiene i et område.

Vilkår for å opprette nasjonalpark fremgår av nvl. § 3. Forvaltningen kan gi nærmere regler for nasjonalparken, jf. nvl. § 4. Når det gjelder ferdsel er det særlig nvl. § 22 som regulerer hvilke bestemmelser som kan fastsettes for området. Det primære grunnlaget for reglene om ferdsel er likevel først og fremst verneforskriften for nasjonalparken. I tillegg reguleres ferdsel i nasjonalparken av lov 28. juni 1957 nr. 16 om friluftslivet (fril. eller friluftsløven), og lov 10. juni 1977 nr. 82 om motorferdsel i utmark og vassdrag (mfl. eller motorferdselloven) dersom ikke strengere ferdselsforbud følger av verneforskriften.

1.1.2 Problemstilling

Hovedproblemstillingen i avhandlingen er: Hvordan kan ferdselen i nasjonalparken begrenses, og hvilke restriksjoner legges på ferdselen i Hardangervidda nasjonalpark?

---

¹⁰ Se blant annet verneforskriften for Hardangervidda nasjonalpark hvor formålet er "å verne ein del av eit særleg verdfullt høgfjellsområde" samtidig som "området skal kunne nyttast for landbruk, naturvenleg friluftsliv og naturoppleving, jakt og fiske og undervisning og forskning.", jf. formålsparagrafen § 2.

1.2 Avgrensning

Hovedvekten i det følgende vil bli lagt på konflikten mellom naturvern og ferdsel, fordi det særlig er dette forholdet som skaper problemer i Hardangervidda nasjonalpark.

Avhandlingen omhandler rådighetsinnskrenkninger, og ferdsel i forbindelse med skjøtsel. Verken erstatning som følge av rådighetsinnskrenkninger eller straff for overtredelse av forbud blir derfor behandlet, utover å belyse andre problemstillinger. Bare rådighetsinnskrenkninger som gjelder ferdsel blir omhandlet, noe som innebærer at restriksjoner på annen aktivitet i nasjonalparken, som for eksempel hyttebygging, holdes utenfor.

Alle ferdselsformer behandles. Avhandlingen er derfor ikke begrenset til allemannsrettene eller grunneiers adgang til å forby ferdsel på egen eiendom, da ferdselsrestriksjonene overfor grunneier og andre rettighetshavere også behandles. De øvrige allemannsrettene omhandles ikke, og heller ikke motorferdsel i utmark generelt.

Problemstillingen dreier seg kun om ferdsel i nasjonalparken, og hvilke ferdselsregler som gjelder ellers, utenfor verneområdet er naturlig nok utelatt.

Det avgrenses også mot andre verneformer etter naturvernloven, fordi Hardangervidda er en nasjonalpark. Videre avgrenses det mot vedtak om andre nasjonalparker enn Hardangervidda, selv om fremstillingen, særlig kapittel 1 og 2, også vil være relevant for nasjonalparker generelt.

Skal en redegjørelse av hvilke ferdselsbestemmelser som gjelder for en nasjonalpark gi mening, er det en forutsetning at naturvernlovens kompetanse for å opprette nasjonalpark er brukt. Derfor omtales også vilkårene for å opprette nasjonalpark, se kapittel 2.

Naturvernloven setter også grenser for hva som kan fastsettes av ferdselsrestriksjoner i en nasjonalpark, og derfor behandles hjemmelsgrunnlaget i nvl. § 22, se kapittel 3.

En ytterligere avgrensning går mot dispensasjoner og dispensasjonspraksis. For å presentere et fullstendig bilde av ferdselsrestriksjonene i nasjonalparken hører dispensasjonspraksis med, ettersom en svært stor del av ferdselen foregår med særskilt tillatelse. Her er imidlertid omfanget og tilgjengeligheten av praksisen i seg selv en begrensende faktor. Dispensasjonshjemlene blir ellers trukket i avhandlingen der det passer.

Restriksjoner på ferdsel som fastsettes på bakgrunn av andre hensyn enn naturvern hensyn er bare i mindre grad omtalt, som for eksempel etter lov 29. mai 1981 nr. 38 om viltet (viltloven). Andre virkemidler for ferdselregulering, eksempelvis lov 14. juni 1985 Plan- og bygningslov § 26, holdes også utenfor.

Ferdsel i verneområder er stort sett en lokal problemstilling, og berører i liten grad internasjonale forpliktelser. Derfor behandles bare norsk rett.

1.3 Metode og rettskilder

Avhandlingen omhandler gjeldende rett. Derfor anvendes tradisjonell juridisk metode.¹¹ Nedenfor gis en kortfattet oversikt over rettskilder anvendt i avhandlingen.

Teksten i verneforskriften for Hardangervidda er det naturlige utgangspunktet for tolkningen av ferdselsbestemmelsene. Naturvernloven setter rammer for hvilke ferdselsbestemmelser som kan fastsettes for en nasjonalpark, og lovteksten i nvl. §§ 3 og 22 er derfor sentral for avhandlingen. I juridisk teori har det vært hevdet at hjemmelsgrunnlag som begrenser fysisk rådighet over fast eiendom skal tolkes restriktivt, jf. legalitetsprinsippet. Backer mener imidlertid at reelle hensyn taler mot et strengt tolkningsprinsipp, fordi det kan komme i konflikt med andre verdier som fortjener like høy prioritet, for eksempel å sikre naturgrunnlaget for fremtidige generasjoner og bevare allmennhetens muligheter til naturopplevelse. Enkeltpersoners kortsiktige økonomiske

---

¹¹ Som i Eckhoff (2001).

interesser ville da få fortrinn på bekostning av langsiktige fellesinteresser.¹² Dette taler mot å tolke ordlyden i ferdselsbestemmelsene strengt i favør av grunneier eller andre rettighetshavere.

Om ordlyden i forskrifter generelt kan det sies at de i stor utstrekning er utformet av ikke-jurister med tanke på andre enn jurister, ofte for å være tydelige. Derfor må det utvises varsomhet med å legge en særskilt betydning i ordlyden, eller trekke motsetningsslutninger. På den annen side er teksten så utførlig at selve ordlyden gir god veiledning om rekkevidden av bestemmelsene.¹³

Naturvernloven innledes med en formålsbestemmelse i § 1. Tilsvarende gjør verneforskriften for Hardangervidda i § 2. Naturvernloven § 1 vil ha betydning for tolkningen av kompetansereglene i §§ 3 og 22, og verneforskriftens § 2 for de øvrige ferdselsbestemmelsene. Formålsangivelsen i verneforskriften har også betydning for dispensasjonsadgangens utstrekning og for hvilke skjøtselstiltak som kan treffes.

Det foreligger ingen avgjørende rettspraksis utover avgjørelsen i Rt. 1986 s. 199, som gjaldt adgangen til å opprette nasjonalpark på privat grunn. Ellers er rettspraksis stort sett knyttet til erstatningsspørsmålet eller straffbare forhold, bortsett fra Rt. 1998 s. 1164 (Furumoadommen) som omhandlet rekkevidden av ferdselretten etter frilufsloven generelt. Avgjørelsen er likevel relevant fordi frilufsloven regulerer ferdsel også i nasjonalparken.

Av forarbeidene til naturvernloven kan nevnes Naturvernrådets innstilling om ny lov om naturvern (1968), Ot.prp. nr. 65 (1968-69) og Ot.prp. nr. 68 (1969-70) om lov om naturvern. De er ansett for å være nokså sparsomme. Forskrifter har derimot sjelden forarbeider.¹⁴ Verneforskriften for Hardangervidda har på tross av dette omfattende forarbeider: St.meld. nr. 43 (1978-79) Om Hardangervidda, NOU 1974:30 A Bruken av

---

¹² Backer, *op.cit.*, s. 62 og Backer (2002) s 127.

¹³ Avsnittet fra Backer (1986), s. 102 og 103.

¹⁴ Backer (2002), s. 38.

Hardangervidda, NOU 1974:30 B Hardangervidda, natur – kultur – samfunnsliv, Innst. S. nr. 361 (1978-79) Innstilling fra den forsterkede kommunal- og miljøvernkomité om Hardangervidda. Forarbeidene til friluftsloven og motorferdselloven er også relevante.

Enkelte steder i avhandlingen omtales uttalelser fra Sivilombudsmannen og Justisdepartementets lovavdeling. Disse uttalelsene er ikke bindende, men kan til en viss grad være relevante fordi de som regel blir respektert av forvaltningen. Direktoratet for naturforvaltning utgir blant annet rundskriv for å instruere underordnede organer hvordan lover skal forstås og hvilke hensyn som skal vektlegges. Rundskriv er heller ikke juridisk bindende, men siden direktoratet fungerer som klageinstans, kan omgjøringsadgangen medføre at de blir tillagt betydning.

Særlig boken *Naturvern og naturinngrep* (1986) av Inge Lorange Backer er sentral for avhandlingen. I tillegg benyttes fremstillingen av gjeldende rett i NOU 2004:28 Lov om bevaring av natur, landskap og biologisk mangfold (Naturmangfoldloven).

1.4 Hensyn

Hensynet til naturvern er i konflikt med grunneiers rett til å råde over egen eiendom. Hensynet til naturvern står også i et motsetningsforhold til friluftshensyn, selv om interessene også kan være sammenfallende. Forholdet mellom hensynet til friluftslivet og grunneiers interesser er ikke så interessant for denne avhandlingens formål, bortsett fra når grunneier bruker sin rett til å begrense ytterligere ferdsel enn det som følger av vernebestemmelsene.

En vid betydning av begrepet naturvern innebærer å sikre en forsvarlig forvaltning av naturressursene som opprettholder grunnleggende økologiske prosesser, biologiske systemer og mangfold og det totale samspill i naturen.¹⁵ Formålsbestemmelsen i nvl. § 1 er preget av dette, forøvrig også Grl. § 110 b. Begrepet naturvern er i nvl. § 1 er definert som

---

¹⁵ Backer (1986), s. 31, og Backer (2002), s. 194.

"å disponere naturressursene ut fra hensynet til den nære samhørighet mellom mennesket og naturen, og til at naturens kvalitet skal bevares for fremtiden". Naturvern er dermed ikke begrenset til å sikre sjeldne, særmerkede og enestående naturobjekter, slik som det klassiske naturvern, hvor konkrete områder gis en særskilt rettslig status for å beskyttes mot fremtidig inngrep.¹⁶ Vern som nasjonalpark etter nvl. § 3 er et eksempel på vern i den klassiske betydning.

Som nevnt, vil naturvern være spørsmål om i hvilken grad eierrådigheten kan uttøves. Utgangspunktet i norsk rett er at enhver står fritt til å råde over det vedkommende eier.

Eierrådigheten innebærer både faktiske og juridiske beføyelser. Faktisk rådighet kan for eksempel være rett til å dyrke jorda eller ferdes fritt innenfor områder. Den negative faktiske rådighet innebærer at grunneieren kan hindre andre i å bruke eiendommen. Juridiske rådighet er retten til å blant annet selge, pantsette og dele eiendommen. Det er bare de faktiske disposisjoner som drøftes i avhandlingen.

Utgangspunktet om grunneierens frie rådighet over egen eiendom er imidlertid underlagt en rekke begrensninger i nasjonalparker ut fra hensynet til vern av naturen. Fysisk rådighet lik den som kan utøves utenfor nasjonalparken ville naturlig nok i stor grad undergrave formålet med vernet. Det er årsaken til at det legges begrensninger på eierrådigheten i form av faktiske beføyelser. For øvrig vil ikke grunneier utenfor nasjonalparken heller ha fri rådighet over eiendommen, for eksempel som følge av servitutter, tidlige heftelser på eiendommen eller offentligrettslige begrensninger. Derfor uttrykkes ofte eiendomsretten negativt: Den gir alle beføyelser som ikke er særskilt unntatt.¹⁷

I utmarksområder i nasjonalparken kan utøvelsen av fysisk rådighet bygge på annet grunnlag enn eierrådigheten. Vern som nasjonalpark innebærer derfor også avgrensning

---

¹⁶ Backer (1986), s. 31.

¹⁷ De to overstående kapitler fra Falkanger (2002), s. 41 flg.

mot allemannsretter og allmenningsretter.¹⁸ Som nevnt vil imidlertid ikke hensynet til friluftsliv og naturvern alltid være et konfliktforhold.

Vern som nasjonalpark innebærer at det på forhånd er foretatt en avveining mellom vern og de andre interessene, og besluttet at hensynet til naturen skal få fortrinn.

1.5 Oppbygning av avhandlingen

I neste kapittel blir det gitt en kort omtale naturvernlovens kompetanseregler og rettsvirkningene av et vernevedtak. I kapittel 3 gjøres det rede for hjemmelsgrunnlaget for ferdselsrestriksjoner i nasjonalparken og i hvilke rettslige skranker som settes for skjønnsutøvelsen. I kapittel 4 behandles ferdselsrestriksjoner for Hardangervidda nasjonalpark, og ferdsel i forbindelse med skjøtsel. En kort oppsummering gjøres i kapittel 5.

---

¹⁸ Backer (1986), s. 39 og 40.

2 Nasjonalpark

2.1 Innledning

Etter norsk rett har ingen områder eller naturtyper et direkte lovfestet vern, i motsetning til slik det er for eksempel i Danmark og Tyskland. Naturvernloven er en fullmaktslov, noe som innebærer at vern forutsetter et forvaltningsvedtak, jf. nvl. § 4.¹⁹ Et vernevedtak kan gjelde for bestemte områder, nvl. §§ 3 til 12, eller bestemte arter av planter og dyr, nvl. §§ 13 og 14.

Naturvernloven opererer med forskjellige former for områdevern: nasjonalpark jf. §§ 3 og 4, landskapsvernområde jf. §§ 5 til 7, naturreservat og biotopfredninger jf. §§ 8 til 10 og naturminner jf. §§ 11 og 12. Kategoriene kjennetegnes ved sitt formål, vilkår for vern og rettsvirkninger, men er ikke klart avgrenset mot hverandre.

For hver av verneformene setter loven visse minstevilkår. Er minstevilkårene oppfylt, avgjør forvaltningen etter fritt skjønn om et område skal vernes, og i tilfelle hvilken verneform som skal brukes. Domstolene har som utgangspunkt prøvelsesrett også når det gjelder subsumsjonen under vage og skjønnsmessige ord og uttrykk, jf. prinsippet om domstolskontroll av forvaltningen. I Rt. 1995 s. 1427 (Naturfredningsdommen) om fredningen av to våtmarksreservater, la Høyesterett til grunn at subsumsjonen kunne prøves, men uttrykte samtidig tilbakeholdenhet med å overprøve det faglige skjønnet ved anvendelsen av vilkåret "spesiell naturtype" i nvl. § 8. Slutningen som kan trekkes av

---

¹⁹ Beslutning om vernevedtak treffes av Kongen, jf. nvl. § 4. Myndigheten er ikke delegert. Det konfliktfylte forslaget til Hardangervidda nasjonalpark ble imidlertid lagt frem for Stortinget som egen sak, jf. St.meld. nr. 43 (1978-1979) og Innst. S. nr. 361 (1978-1979).

denne avgjørelsen er at vurderingene bak et vernevedtak i stor grad er overlatt forvaltningens diskresjonære skjønn.²⁰

Formålet med å legge ut et område som nasjonalpark er å "bevare" slike naturområder som er nevnt i § 3.²¹ Bevaringsformålet er, som nevnt, likevel mer sammensatt sammenlignet med for eksempel naturreservater og naturminner. Hensynet til friluftsliv er et særlig viktig formål.²² I tillegg ligger både vitenskapelige og estetiske hensyn bak, og å bevare kulturminner, jf. § 3 annet ledd annet punktum.²³ Det nærmere formålet med vernet vil imidlertid fremgå av bestemmelsene som gis for den enkelte nasjonalpark.

Nasjonalpark er et rettslig koblingsord, som knytter vilkår og rettsvirkninger sammen.

2.2 Kort om vilkårene for å opprette nasjonalpark etter nvl. § 3

Naturvernloven § 3 har tre vilkår for å opprette nasjonalpark.²⁴ Bestemmelsen stiller krav til områdets kvalitet, størrelse og eierforhold.

2.2.1 Områdets kvalitet

For det første må aktuelle naturområder være urørte eller i det vesentlige urørte, eller egenartede eller vakre, jf. første ledd første setning. Grunnvilkåret "naturområde" refererer seg til områdets kvalitet.²⁵ I tillegg må et av de fire alternative vilkårene urørt, i det

---

²⁰ Eckhoff (2003), s. 344.

²¹ Loven har ingen uttrykkelig formålsbestemmelse utover dette, formålet fremgår ellers av forarbeider og praksis. Forslått innført formålsbestemmelse for områdevern i ny naturmangfoldlov, se NOU 2004:28, utk. § 32 første ledd.

²² Innstilling om ny lov om naturvern (1968) s. 25.

²³ Avsnittet Backer, *op. cit.*, s. 114.

²⁴ Vilkår for nasjonalpark foreslått endret i NOU 2004:28 s. 320 flg.

²⁵ Backer, *op. cit.*, s. 117.

vesentlige urørt, egenartet eller vakkert være oppfylt. Det nærmere innhold av vilkårene er ikke presisert i loven.

Egenartet og vakker

En naturlig språklig forståelse av "egenart" er at området skiller seg ut eller har et spesielt særpreg. At naturområder er "vakre" baser seg vel på en subjektiv bedømmelse, og er ikke særlig konkret. Disse to alternativene antas imidlertid ikke å være tilstrekkelig for å verne hele nasjonalparken.²⁶ Først og fremst vil de da få selvstendig betydning i forhold til tilleggsarealer som ligger i eller grenser inntil de større urørte eller i det vesentligste urørte områdene, jf. § 3 første ledd annen setning. Ordlyden i bestemmelsen likestiller imidlertid vilkårene, og kravet om urørthet kan derfor neppe tolkes strengt når området i tillegg er egenartet eller vakkert. Det mest sentrale alternativet vil derfor være "urørte eller i det vesentligste urørte", jf. første ledd.

Urørt naturområde

Både "naturområde" og tilleggsvilkåret om urørthet rommer en skjønnsmessig helhetsvurdering. Tilleggsvilkåret om urørthet innebærer språklig sett at naturområdet ikke er tatt i bruk. Men det finnes knapt nok områder i Norge i dag som er helt upåvirket av mennesker og det antas derfor at kravet må modifiseres noe. "Urørte naturområder" er i NOU 1986:13 Ny landsplan for nasjonalparker definert som områder som ligger mer enn fem kilometer fra nærmeste vei, jernbane, bebygde område eller vassdragsutbygging.²⁷

I den konkrete vurdering må det tas i betraktning hvor sterkt de foretatte inngrepene avviker fra den opprinnelige naturtilstand. Det kan foregå noe bearbeiding av naturen, for eksempel landbruk. Når det gjelder tekniske inngrep går det frem av forarbeidene at "områder som har enkelte bygninger, anlegg eller innretninger etter nærmere vurdering unntaksvis kan tas med i en nasjonalpark".²⁸

---

²⁶ *ibid.* s. 119, jf. Ot.prp. nr. 68 (1969-70) om lov om naturvern, s. 3.

²⁷ jf. s. 31. Vilkåret foreslås erstattet med "uten tyngre naturinngrep" i NOU 2004:28, se utk. § 34.

²⁸ jf. Ot.prp. nr. 65 (1968-69) om lov om naturvern.

Fast bosetting kan neppe inngå i en nasjonalpark. Av denne grunn ble grensen for Hardangervidda nasjonalpark lagt sør for Viveli. I nasjonalparken inngår også grusvei for biltrafikk, Tinnhølvvegen. At området har vært brukt til ekstensiv utmarksbruk slik som beite, jakt og fiske og vedhogst, hindrer ikke at området i det vesentlige fremstår som et naturområde. Overflatedyrket land, som engslått, beite og lignende, kan trolig tas med i en nasjonalpark, men neppe pløyd mark.²⁹

På den annen side kan ikke preget av menneskelige inngrep være så sterkt at området ikke lenger kan karakteriseres som naturområde.³⁰ Forarbeidene viser at dette kravet er absolutt.³¹ Er den menneskelige påvirkningen for omfattende, kan et alternativ være landskapsvernområde, jf. nvl. §§ 5 og 6.³²

Tilleggskravet "i det vesentlige urørt" må forstås som at hele området kan være utsatt for visse, men lite sjenerende spor av menneskelig aktivitet, jf. formålet med nasjonalparker.³³

2.2.2 Størrelse

Det andre vilkåret etter nvl. § 3 er at det bare er "større" områder som kan legges ut som nasjonalpark.³⁴ Ordlyden indikerer at det er en grense for hvor liten en nasjonalpark kan være.³⁵ Verken loven eller forarbeidene klargjør imidlertid hvor denne grensen går. De øvrige vilkårene i § 3 medfører imidlertid at det reelt sett er en begrensning oppad.³⁶

---

²⁹ Avsnittet fra Backer, *op. cit.*, s.117 og 118.

³⁰ *l.c.*

³¹ Ot.prp. nr. 68 (1969-70), s. 3.

³² Røhnebæk (1995) s. 149.

³³ Backer, *op. cit.*, s.119.

³⁴ Vilkåret foreslås videreført i NOU 2004:28, se utk. § 34.

³⁵ Ormtjernkampen nasjonalpark på ca. 9 km² er den minste i Norge. Bortsett fra den, som er for liten, oppfyller alle de norske nasjonalparkene de internasjonale kriteriene for nasjonalparker fastsatt av IUCN, jf. St.meld. nr. 62 (1991-92) s. 18.

³⁶ Hardangervidda nasjonalpark er på ca. 3430 km², og dermed den største i Norge.

2.2.3 Eierforhold

Det tredje vilkåret etter nvl. § 3 er at grunnen i hovedsak må være statsgrunn for å kunne legges ut til nasjonalpark.³⁷ Etter en naturlig språklig forståelse må området være eid av staten. Vilkaåret er oppfylt der grunnbokshjemmelen er overført til Statskog SF. I Rt. 1963 s. 1263 slo Høyesterett fast at også statsallmenninger må regnes som statens grunn.

Bakgrunnen for dette vilkåret var trolig forestillingen om at nasjonalparker skal være i "nasjonens eie". Hva som ligger i dette er imidlertid ikke presisert i forarbeidene. I praksis kan hensynet til å unngå erstatningsutbetalinger og konflikter med private grunneiere hatt betydning, i tillegg til at det blir enklere å gjennomføre omfattende rådighetsinnskrenkninger og bruksendringer. Når staten selv eier området, trengs ikke lov hjemmel eller forhandlinger med grunneiere om skjøtselstiltak, og forvaltningen kan derfor lettes.³⁸

I hvilken grad kan nasjonalparker også opprettes på privat grunn?

Kravet til statlig eierskap modifiseres i nvl. § 3 annet punktum. Her går det frem at privat grunn "som ligger i eller grenser inntil" statsgrunn også kan legges ut som nasjonalpark sammen med statsgrunn. En naturlig forståelse av denne formuleringen er at grunnen enten må være omkranset av statsgrunnen, eller ligge utenfor statsgrunn med grense inntil. Spørsmålet om adgangen til å opprette nasjonalpark også på privat grunn ble behandlet av Høyesterett i Rt. 1986 s. 199. Saken gjaldt Hardangervidda nasjonalpark som ble opprettet med ca. 52 % privat grunn, hvorav nasjonalparkens sentralområde på 1600 km² tilhører staten, men hvor de omkringliggende områder på ca. 1800 km² tilhører private. Norges Bondelag, Norges Skogeierforbund og flere grunneiere reiste derfor søksmål om gyldigheten av nasjonalparkvedtaket.

---

³⁷ Kravet om statsgrunn foreslås opphevet i ny naturmangfoldlov, jf. NOU 2004:28, bl.a. s. 315 og 322.

Forslaget må ses i sammenheng med den også foreslåtte endringen i erstatningsreglene, jf. utk. § 47. Til forskjell fra gjeldende rett, skal erstatningsreglene omfatte nasjonalpark, se NOU 2004:28 s. 322 og kap. 18.

³⁸ St. meld. nr. 62 (1991-92) s. 49.

Hovedspørsmålet for Høyesterett var om det var tatt med mer privat grunn enn det nvl. § 3 gir hjemmel for. Høyesterett fastslo at både nvl. § 3 første ledd, ordlyd, bestemmelsens forhistorie og lovforarbeider ikke gir en ubegrenset adgang til å ta med privat grunn i en nasjonalpark, men at den nærmere avgrensningen er usikker. Førstvoterende, med tilslutning av de øvrige dommerne, uttalte:

"Jeg finner det likevel nokså klart at grunnlaget for opprettelsen av nasjonalpark må være statsgrunn, sånn at privat grunn fremtrer som et tillegg. Noen bestemt grense for hvor stor den private grunn kan være i forhold til statens, er det vanskelig å stille opp. De private grunnarealer kan lett bli store, både absolutt og sett i forhold til statsgrunnen, uten å miste karakteren av tillegg. Dette gjelder i et tilfelle som her, hvor den private grunn ligger som et belte omkring statens grunn."

Videre presiserte Høyesterett at også andre momenter enn størrelsesforholdet måtte tas i betraktning, så som bakgrunn for verneforslaget og lokaliseringen av viktige verneverdier. I Hardangervidda-saken var det på det rene at de første verneforslagene i hovedsak begrenset seg til statsgrunn, og at denne ble ansett som særlig verdifull. Selv om den private grunnen var større enn statens grunn, måtte den likevel anses som et tillegg til statens grunn. Etter dette fant Høyesterett at opprettelsen av Hardangervidda nasjonalpark ikke gikk ut over de rammene som følger av nvl. § 3.

Slutningen som kan trekkes av dette, er at nasjonalparker også kan omfatte en relativt stor del privat grunn, så lenge statsgrunnen er grunnlaget for opprettelsen, og den private grunnen fremstår som et tillegg til statsgrunnen.

Må den enkelte private grunn grense til nasjonalparken?

Etter nvl. § 3 første ledd annet punktum går det frem at den private grunnen også må ligge i, eller grense inntil statsgrunn. Spørsmålet om grensen til statsgrunn gjelder den enkelte privateiendom som tas med i nasjonalparken, eller alle de private arealer sett under ett, kom også opp i den overnevnte avgjørelse. Høyesterett kom til at både ordlyd og formål i

bestemmelsen tilsa at uttrykket "grenser inntil" i nvl. § 3 ikke krever at hver enkelt berørte privateiendom må grense inntil statens eiendom, men kan vurderes under ett for alle de private arealer.

2.3 Rettsvirkninger

Rettsvirkningene av et vedtak om nasjonalpark anses som rådighetsinnskrenkninger for allmennheten, grunneier og andre som utleder sin rettsstilling fra grunneier, for eksempel fester og servitutthaver, og andre rettighetshavere. Rådighetsinnskrenkninger er en samlebetegnelse på de faktiske beføyelsene som legges på eierrådigheten og rettigheter med grunnlag i allemannsretter og allmenningsretter. Dels er dette spørsmål om hvilke begrensninger, forbud og innskrenkninger som legges på tiltak og aktiviteter i verneområdet, og dels hvilke regler som hjemler aktive skjøtselstiltak for å bevare verneverdiene.

Rådighetsinnskrenkningene innebærer imidlertid ingen overføring av rådighet til andre, eller innskrenker grunneierens juridiske rådighet over verneområdet.³⁹ Etter sikker rett anses ikke rådighetsinnskrenkninger som noen avståelse av eierrettigheter eller bruksrettigheter i henhold til prinsippene i Grl. § 105, jf. Rt. 1978 s. 442. Etter gjeldende rett er dermed utgangspunktet at det ikke ytes erstatning som følge av vedtak om nasjonalpark, jf. blant annet Rt. 1980 s. 94.⁴⁰

---

³⁹ Verneforskriften for Hardangervidda § 3 slår fast at grunneiere og andre rettighetshavere beholder sin eiendomsrett.

⁴⁰ For nasjonalparker bedømmes retten til erstatning etter de alminnelige regler om erstatning for rådighetsinnskrenkninger etter grl. § 105, jf. nvl. § 20 b. Et minstevilkår for erstatning er at rådighetsinnskrenkningen anses som vesentlig, og hovedregelen er at erstatning ikke blir gitt, jf. blant annet Backer (2002) s. 123. Ferdsel vil sannsynligvis ikke regnes som selvstendig bruk, slik at ferdselsrestriksjoner bare vil gi rett til erstatning der de medfører at den videre bruk blir hindret eller eiendommens samlede drift blir vesentlig vanskeliggjort, jf. NOU 2004:28, s. 622.

Spørsmålet om disse rådighetsinnskrenkningene følger direkte av naturvernloven eller av verneforskriften eller av begge deler i kombinasjon har betydning for om loven må forstås som en handlingsregel direkte rettet til private.⁴¹ Hensynet til klarhet og fleksibilitet trekker i retning av at reglene stort sett må fastsettes i forskrift. Lovens rolle blir da å gi hjemmel for forskriftene, i tillegg til å tjene som tolkningsfaktor i tilfeller hvor det ikke er gitt nærmere vernebestemmelser eller der vernebestemmelsene går ut over de kompetanseskranker som loven setter.

Uttrykket "skal vernes" i nvl. § 3 annet ledd, spesielt etter første punktum, gir ikke en klar indikasjon på et forbud, eller hva et eventuelt forbud går ut på. Det er antatt at spørsmålet ikke er avklart i rettspraksis, men forvaltningspraksis har lagt til grunn at det er verneforskriften som avgjør hva som er tillatt og hva som er forbudt. I juridisk teori ses derimot naturvernloven som en handlingsregel, jf. Backer (1986) som konkluderer med at nvl. § 3 fremstår som et forbud.⁴² På bakgrunn av dette er konklusjonen usikker.⁴³ Spørsmålet har imidlertid liten praktisk betydning for nasjonalparker, da nvl. § 4 forutsetter at nærmere vernebestemmelser blir fastsatt, og det blir alltid gjort for nasjonalparker.⁴⁴

Nvl. § 4 gir hjemmel for å gi "nærmere bestemmelser" om nasjonalparken. Dette åpner for å regulere utøvingen av fysisk rådighet både ved generelle regler for verneområdet og ved individuelle vedtak i den enkelte sak. Det betyr videre at loven heller ikke setter skranke for valget av reguleringsmetode. Det kan settes totalforbud mot en viss rådighet, eller forbud begrenset i tid, rom eller ved personkrets. Det kan settes et dispensabelt forbud eller

---

⁴¹ Dette ville innebære at den enkelte borger for eksempel må vurdere om en type bruk strider mot bestemmelsen i nvl. § 3 annet ledd annet punktum om at "landskapet med planter, dyreliv og natur og kulturminner skal vernes mot utbygging, anlegg, forurensninger og andre inngrep", jf. NOU 2004:28, s. 359.

⁴² Backer (1986) s. 101.

⁴³ I NOU 2004:28 er det foreslått at ny lov skal være direkte bindende overfor borgerne, og at det derfor er loven sammen med forskriften som regulerer hva som er tillatt og hva som er forbudt innenfor verneområdet. Den enkelte må da vurdere om for eksempel motorferdsel vil være i strid med loven, selv om den ikke er forbudt etter forskriften, jf. NOU 2004:28 s. 359.

⁴⁴ Avsnittet fra Backer, *op. cit.*, s. 101.

bestemmes at en rådighet er lovlig under forutsetning av en viss lokalisering, fremgangsmåte eller utførelse. Loven sonderer ikke mellom aktuell bruk og fremtidige bruksendringer, og kan derfor anvendes til å regulere begge.⁴⁵

Som utgangspunkt har et vernevedtak rettsvirkninger bare innenfor det geografisk avgrensede område som vedtaket angir. Det kan imidlertid forekomme at tiltak som settes i gang utenfor, får virkninger innenfor nasjonalparken. I teorien er det antatt at vernebestemmelsene derfor kan få anvendelse på tiltaket, men bare så lenge årsaksforholdet er direkte og nærliggende.⁴⁶

---

⁴⁵ Avsnittet fra Backer, *op. cit.*, s. 93 og 94.

⁴⁶ jf. Backer (2002) s. 206.

3 Ferdseil i nasjonalparken

3.1 Innledning

Bestemmelsen om ferdseilsregulering i nvl. § 22 første og tredje ledd gjelder for alle verneformene etter naturvernloven. For nasjonalparker er adgangen til å regulere ikke-motorisert ferdsel mer begrenset enn for de øvrige vernekategoriene, jf. annet ledd.⁴⁷ Det er kun reglene for nasjonalparker som vil bli omhandlet i det følgende. Problemstillingen er hvilken adgang § 22 gir til å regulere ferdseilen i nasjonalparker.

Ferdsel kan ha forskjellige formål; for eksempel i forbindelse med transport, friluftsliv, skjøtsel, vitenskapelige undersøkelser eller oppsyn med verneområdet. Ferdseilen kan og være knyttet til næringsutøvelse, for eksempel jordbruk eller tamreindrift. Formålet med ferdseilen er i stor grad avgjørende for om den skal tillates eller ikke. Når vernebestemmelsene åpner for bestemte tiltak i verneområdet, må nødvendigvis ferdsel i forbindelse med tiltaket anses rettmessig, uansett hvilke restriksjoner som ellers er lagt på ferdsel generelt. Det kan imidlertid være vesentlige begrensninger på hvilke ferdseilsformer som kan brukes i forbindelse med tillatte aktiviteter.⁴⁸

Fordi naturvernloven har en egen hjemmel for å fastsette ferdseilsrestriksjoner, er det naturlig å anse den som uttømmende.⁴⁹ Sammenhengen mellom bestemmelsene medfører at den generelle hjemmelen for nasjonalparker i §§ 3 og 4 derfor ikke kan gi grunnlag for

---

⁴⁷ Kongens myndighet til innføre eller utvide bestemmelser om ferdseilsregulering etter nvl. § 22 annet ledd er ikke delegert, til sammenligning med kompetansen etter første ledd som er delegert til Direktoratet for naturforvaltning. Endring i ferdselbestemmelser for nasjonalparken krever altså en ny kongelig resolusjon.

⁴⁸ Backer (1986), s. 213 og 214.

⁴⁹ I teorien antas det også at naturvernloven ikke gir grunnlag for å operere med et relativt ferdselsbegrep, hvor innholdet varierer noe etter hvilken verneform det er tale om, se Backer *op. cit.*, s. 132 og 214.

ytterligere ferdselsrestriksjoner utover det som følger av § 22.⁵⁰ Se forøvrig punkt 3.3.3 under.

For denne avhandlingens formål deles ferdselen inn i motorisert og ikke-motorisert ferdsel, fordi dette er i samsvar med naturvernlovens systematikk og fordi det er vesentlig forskjellige hensyn bak reglene som gjelder for de to ferdselsformene.

Først stilles spørsmålet om hva som omfattes av ferdselsbegrepet i § 22 annet ledd, hvilke aktiviteter som henger sammen med ferdsel, og i hvilken grad ferdselsrestriksjonene kan nyanseres, se punkt 3.2. Dernest reises spørsmålet om hvilken adgang er det til å regulere forskjellige former for ferdsel i nasjonalparken, se punkt 3.3.

3.2 Ferdselsbegrepet

Spørsmålet er hva som går inn under ferdselsbegrepet i nvl. § 22. Avgrensningen har betydning for om aktiviteter som står i sammenheng med ferdselen skal omfattes av ferdselsbestemmelsene eller reguleres særskilt. Av ordlyden følger at "motorisert ferdsel" og "andre former for ferdsel" er omfattet, jf. § 22 annet ledd. En naturlig språklig forståelse av "motorisert ferdsel" er bruk av transportmiddel med motor. Motorferdsellovens legaldefinisjon angir motorferdsel som "bruk av kjøretøy (bil, traktor, motorsykkel, beltebil, snøscooter o.l.) og båt eller annet flytende eller svevende fartøy drevet med motor, samt landing og start med motordrevet luftfartøy", jf. mfl. § 2 første ledd. Bestemmelsen vil også omfatte transportmidler som i dag ikke er kjente eller i bruk, men som måtte bli utviklet i fremtiden.⁵¹ Oppregningen er imidlertid ikke uttømmende, jf. "o.l."

Ordene "bruk av" indikerer at det siktes til føreren av kjøretøyet eller fartøyet. Rettspraksis har imidlertid slått fast at også andre enn føreren kan omfattes. En passasjer som har bestilt

---

⁵⁰ Særlig før § 22 ble endret i 1981 kunne det bli spørsmål om tiltak som ikke kunne forbys etter § 22 annet ledd, i stedet reguleres i medhold av §§ 3 og 4. Avsnitt 3.1 forøvrig fra Backer, *op. cit.*, s. 214 og 215.

⁵¹ Rundskriv T-1/96 om lov om motorferdsel, punkt 4.1.

eller betalt transport kan også sies å gjøre eller medvirke til "bruk av", jf. Rt. 1983 s. 812 der leieren av et helikopter ansett som bruker. En "tilfeldig, vederlagsfri og passiv" transport uten forhåndsavtale eller av betydning for selve kjøringen rammes derimot ikke, jf. Rt. 2000 s. 1455.

Utenfor begrepet "motorisert ferdsel" faller for eksempel ferdsel til fots og sykling. Grensen mot "andre former for ferdsel" har den betydningen at all "motorisert ferdsel" kan forbys i alle varianter hele året, i motsetning til den begrensede muligheten for de øvrige ferdselsformene.

Tilknyttet aktivitet

Spørsmålet er så hvilke aktiviteter som står i nær forbindelse med ferdselen, men som likevel lar seg skille fra det rene ferdsel, for eksempel rasting, overnatting, gjøre opp bål, adgangen å merke stier og løyper, og fortøyning. Verken lovens ordlyd eller forarbeidene gir holdepunkter for om dette faller inn under ferdselsbegrepet. Reelt sett er det ikke praktisk å skille for eksempel merking av stier fra selve ferdselen. Merkingen vil naturlig nok forutsette en form for ferdsel. Språklig, derimot, passer det ikke særlig godt. Dette taler mot å inkludere slik aktivitet i ferdselsbegrepet.

Forvaltningspraksisen er ikke entydig når det gjelder dette spørsmålet. For flere nasjonalparker er det satt vernebestemmelser som særskilt regulerer merking, kvisting, varding, oppsetting av veivisere mv.⁵² Det taler for at slik virksomhet faller utenfor rammen av § 22. Eksempler fra enkelte landskapsvernområder viser imidlertid at slike aktiviteter også er hjemlet i nvl. § 22.⁵³ Dersom det antas at ferdselsbegrepet i nvl. § 22 er enhetlig, se note 49, vil slike tiltak falle inn under bestemmelsens virkeområde.

Merking, varding og oppsetting av veivisere kan også ses som "inngrep" etter nvl. § 3, og fjerning av vegetasjon, anlegg og merking av stier som skjøtsel etter nvl. § 21. Slike

---

⁵² For eksempel verneforskriften for Hardangervidda punkt 4.1.2 c) og 4.1.3 g).

⁵³ Backer, *op. cit.*, s. 215.

aktiviteter må derfor holdes utenfor ferdselsbegrepet, fordi bestemmelsen i § 22 anses for å være uttømmende for de forhold den regulerer.⁵⁴

Samtlige forskrifter godtar skade på plantelivet som følger av "vanlig ferdsel" i forbindelse med innsamling av planter, sanking av sopp og bær. Tilsvarende eksempler finnes også på unntak for jakt, fangst og fiske. Av dette kan det sluttet at ferdsel anses for å være en naturlig del av høstingen, herunder jakt, fangst, fiske og innsamling av planter og trevirke, og dermed omfattes av begrepet.⁵⁵ Det er imidlertid bare "vanlig ferdsel" som aksepteres, og det innebærer sannsynligvis utøvelse av den begrensede ferdselsrett som allmennheten har etter frilufsloven, inkludert rasting, solbad, og telting.⁵⁶

Det er tvilsomt om andre aktiviteter som kan generere ferdsel, for eksempel hyttebygging eller forskning, kan innfortolkes under ferdselsbestemmelsene. Som hovedregel må vel gjelde at selv om et tiltak er tillatt (eller forbudt), kan det ikke trekkes den slutningen at alle former for ferdsel i forbindelse med tiltaket også omfattes. Reelle hensyn tilsier imidlertid at ferdsel som står i nær sammenheng med aktiviteten, typisk der ferdselen er en forutsetning for utøvelsen, også tillates. Et eksempel kan være merking av stier og løyper. Utgangspunktet må likevel være at ferdselen normalt må ha særskilt hjemmel.

For motorferdsel må dette gjelde fullt ut. For annen ferdsel, særlig til fots, kan det forholde seg annerledes, jf. punkt 3.3.3 nedenfor, samt 4.3.4 og 4.4.2 om dette. Foreligger det for eksempel fiske og jaktrett vil hensynet til sammenheng i regelverket tale for at ihvertfall ferdsel til fots i forbindelse med aktiviteten tillates. Se forøvrig punkt 3.3.

Etter § 22 tredje ledd kan ferdsel som skjer i politi-, brannvern-, ambulanse- eller sikringsøyemed ikke reguleres. Dette gjelder uansett om ferdselen skjer med motoriserte

---

⁵⁴ l.c.

⁵⁵ *ibid.* s. 138 og 139.

⁵⁶ l.c.

fremkomstmidler eller ikke.⁵⁷ Justisdepartementets lovavdeling har lagt til grunn at øvelseskjøring for formålene i § 22 tredje ledd ikke dekkes av bestemmelsen.⁵⁸

3.3 I hvilken grad er det adgang til å regulere ferdselen?

3.3.1 Utgangspunkt

Det fremgår av det overstående at ferdselsbegrepet i nvl. § 22 omfatter forskjellige typer ferdsel og aktiviteter. Selv om loven bare anvender ett enhetlig begrep betyr imidlertid ikke det at forskrifter med hjemmel i § 22 må regulere alle ferdselsformer og aktiviteter på samme måte.⁵⁹ Tvert imot taler både bestemmelsens systematikk og reelle hensyn for at reglene kan differensieres, for eksempel med forskjellige regler for motorisert og umotorisert ferdsel, og at det i prinsippet må være adgang til en ubegrenset differensiering.

Ferdselsrestriksjonene kan også deles inn etter andre kriterier. Som for vernebestemmelser ellers, kan restriksjonene på ferdsel variere for de forskjellige delene av et verneområde. Eksempler fra forvaltningspraksis viser at ferdselsrestriksjonene også kan differensieres etter ferdselsformålet, for eksempel slik at motorisert ferdsel i forbindelse med jordbruk, tamreindrift eller uttransport av felt vilt er lovlig.⁶⁰

Ved spørsmålet om ferdselsrestriksjonene kan differensieres også i forhold til ulike personkategorier, kan det i følge juridisk teori gjøres unntak fra ferdselsbegrensningene

---

⁵⁷ Det er vanlig at verneforskriftene inneholder generelle unntak både for tiltak med disse formålene og for militær operativ virksomhet, se for eksempel verneforskriften for Hardangervidda punkt 4.5.1 e) og 4.5.2.

⁵⁸ Uttalelse 24. juni 1997.

⁵⁹ jf. Ot.prp. nr. 39 (1980-81) om lov om endring i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern, s. 5.

⁶⁰ Se også eksempel i verneforskriften for Hardangervidda punkt 4.6.2 c) hvor det går frem at bruk av fly til uttransport av felt villrein er tillatt.

overfor grunneieren.⁶¹ Dessuten kan unntak for bestemte persongrupper i realiteten være et unntak for visse ferdselsformål.⁶²

3.3.2 Motorisert ferdsel

I nasjonalparker kan motorisert ferdsel "forbys hele året eller en del av året når det anses nødvendig for å bevare plante- eller dyrelivet eller geologiske forekomster", jf. § 22 annet ledd sammenholdt med første. Når det gjelder restriksjoner på motorisert ferdsel, er det ingen forskjell mellom nasjonalparker og andre verneformer etter naturvernloven.

Hvilke rammer setter § 22?

Spørsmålet er om nvl. § 22 angir en grense for hvor strenge ferdselsbestemmelser som kan fastsettes for nasjonalparken. Som et utgangspunkt taler de beste grunner for at det ikke er et øvre grense.

Av ordlyden i § 22 annet ledd går det frem at motorisert ferdsel kan forbys "når det anses nødvendig for å bevare plante- eller dyrelivet eller geologiske forekomster". En naturlig forståelse av dette er at ferdselsrestriksjoner bare kan fastsettes når hensynet til de nevnte forhold krever det. I en nasjonalpark vil vel slike forhold lett kunne gjøre seg gjeldende, og av hensyn til naturen kan ikke grensen settes lavt. Reelle hensyn taler for at det ikke er et øvre, eller ihvertfall høyt tak for hvor strenge begrensningene for motorisert ferdsel kan være.

3.3.3 Ikke-motorisert ferdsel

Slik bestemmelsen i nvl. § 22 annet ledd opprinnelig var utformet, kunne man i nasjonalparker bare forby motorisert ferdsel. Foranlediget av saken med Hardangervidda nasjonalpark, ble imidlertid regelen endret for å gi større adgang til å begrense også annen

---

⁶¹ Backer, *op. cit.*, s. 216.

⁶² De tre foregående avsnitt l.c.

ferdsel i nasjonalparker, se bestemmelsens annet ledd.⁶³ Ferdseleksriksjonene kan bare innføres i begrensede områder, og ikke for hele nasjonalparken under ett, jf. § 22 annet ledd. Når man sammenligner ordet som er brukt for motorisert ferdseleks, "forbys", og begrepet "regulere" for annen ferdseleks, kan det språklig sett reises tvil om det er hjemmel for å totalforby ikke-motorisert ferdseleks i nasjonalparken. Forarbeidene gir ikke noe klart svar. Hensikten med hjemmelen i § 22 annet ledd tilsier at det kan fastsettes forbud, så lenge det bare gjelder for visse årstider.⁶⁴ Denne forståelsen støttes av at formålet med vernet taler for å unnlåte en innskrenkende fortolkning av bestemmelsen, selv om det skjer på bekostning av enkeltpersoners interesser.⁶⁵ Se forøvrig punkt 1.3 om legalitetsprinsippet. Et totalforbud mot ferdseleks hele året er det imidlertid neppe hjemmel for i en nasjonalpark.⁶⁶

Vilkårene for å regulere annen ferdseleks enn den motoriserte er som utgangspunkt de samme for nasjonalparker som for andre verneområder. Betingelsen er at det "anses nødvendig for å bevare plante- eller dyrelivet eller geologiske forekomster", jf. § 22 første ledd.

Forskjellene ligger i at kravene er strengere i nasjonalparker. Etter annet ledd må disse hensynene "særlig" gjøre seg gjeldende. Bakgrunnen for dette kvalifiserte kravet er at hensynet til friluftslivet veier tyngre i nasjonalparker enn i andre typer verneområder. Dette henger sammen med det tosidige formålet med nasjonalparker, som skal ivareta både naturvern hensyn og hensynet til friluftsliv. Ved avveiningen må det derfor også tas hensyn til hvor sterkt friluftslivet blir berørt av ferdseleksreguleringen.

Verneområdet må altså ha slike forekomster som er sårbare for den forstyrrelsen som ferdseleks lett kan føre med seg. Men selv om dette vilkåret bare er oppfylt for en del av verneområdet, er det neppe nødvendig rettslig sett å begrense ferdseleksriksjonene til denne delen.

---

⁶³ Realitetsendring ble innført ved lov 8. mai 1981 nr. 17. Se Innst. S. nr. 361 (1978-79) s. 8 og Ot.prp. nr. 39 (1980-81) s. 2.

⁶⁴ Backer, *op. cit.*, s. 217.

⁶⁵ Backer (2002), s. 127.

⁶⁶ Backer (1986), s. 217.

Det fremgår av henvisningen "på samme måte" i annet ledd at ferdselsforbudet i nasjonalparken kan begrenses til visse deler av året, jf. første ledd. Ved å slutte fra det mer til det mindre, må det også være adgang til å differensiere ferdselsforbudet geografisk, for eksempel til bestemte områder, eller utenfor merkede stier. Slike muligheter følger nemlig av den strengere bestemmelsen for "annen ferdsel" i annet ledd.⁶⁷

§ 22 som kompetanseskranke

Spørsmålet er om det er en grense for hvilke restriksjoner som kan fastsettes for ikke-motorisert ferdsel i en nasjonalpark.

Når det gjelder annen ferdsel enn den motoriserte må formålet med nasjonalparker være et moment som særlig vektlegger hensynet til friluftsliv. Naturvernloven § 22 annet ledd har en begrenset hjemmel for ferdselsforbud. Følgelig kan det ikke gis strengere regler for nasjonalparken i medhold av nvl. §§ 3 og 4, jf. også det som er sagt om ferdselsbegrepet i punkt 3.2. Av dette kan det utledes at nvl. § 22 setter en grense for hvor strenge regler som kan fastsettes for ikke-motorisert ferdsel.⁶⁸ Videre vil det innebære at vernebestemmelsene som gjelder for nasjonalparken bare kan regulere ikke-motorisert ferdsel innenfor nærmere avgrensede områder når hensynet til "naturmiljøet" og "plante- eller dyrelivet eller geologiske forekomster" særlig taler for det, jf. nvl. § 22 annet ledd sammenholdt med første ledd.

Begrensningen om at det ikke kan fastsettes noe generelt ferdselsforbud i medhold av §§ 3 og 4 tar trolig bare sikte på den rene ferdsel, og omfatter ikke anlegg og inngrep som letter ferdselen, for eksempel opparbeiding og merking av stier og bygging av turisthytter.⁶⁹

---

⁶⁷ Kapitlet fra Backer, *op. cit.*, s. 214-217.

⁶⁸ I ny naturmangfoldlov er et foreslått angivelse av et maksimumskrav om at ferdsel til fots i utgangspunktet ikke kan reguleres (utk. § 34 annet ledd tredje punktum), jf. NOU 2004:28.

⁶⁹ Backer, *op. cit.*, s. 132 petit. Verneforskriften for Hardangervidda gir hjemmel for å legge om eller ned stier, jf. punkt 4.5.1 b).

3.3.4 Nedre grense for ferdselsregulering

Naturvernloven § 22 angir ikke selv noe nedre grense for ferdselsrestriksjoner som kan fastsettes i verneforskriften. At motorisert ferdsel "kan" forbys innebærer at det kan fastsettes forbud, men også mindre strenge reguleringer. For motorisert ferdsel taler hensynet til vernet for at det klart må være et visst restriksjonsnivå. Konsekvenshensyn tilsier en grense nedad mot nivået for landskapsvernområde, nvl. §§ 5 til 7, hvor regulering av motorisert ferdsel stort sett overlates til motorferdselloven.⁷⁰ Det er også fast praksis å forby motorisert ferdsel i nasjonalparker, selv om ferdsel til ulike nytteformål, som nevnt eksempel uttransportering av felt vilt, likevel kan være tillatt i medhold av vernebestemmelsene for den enkelte nasjonalpark.⁷¹

For annen ferdsel er det imidlertid andre hensyn som gjør seg gjeldende, spesielt hensynet til friluftslivet. Derfor er det sannsynligvis et lavt nivå, ihvertfall for ferdsel til fots. Men i forhold til allmennhetens ferdselsrett, må nok vernehensyn tillegges mer vekt i en nasjonalpark enn utenfor.

3.3.5 Særretter på statsgrunn, allmenningsretter og allemannsretter

Naturvernloven gir ikke private særretter på statsgrunn noen beskyttelse mot nasjonalparkvedtak. Ferdelsbestemmelsene i vernevedtaket gjelder derfor også i forhold til private bruksrettigheter, om ikke annet er fastsatt.⁷² Slike særlige bruksretter kan typisk være fiske- og fangstretter.

Allmenningsretter har derimot et annet rettslig grunnlag, og praksis viser at det som regel blir fastsatt bestemmelser om at vernet ikke hindrer utøving av slike, for eksempel adgang til fangst og fiske etter lov 6. juni 1975 nr. 31 om utnytting av rettar og lunnende m.m. i

---

⁷⁰ Historien til Hardangervidda viser imidlertid at restriksjonsnivået for motorisert ferdsel kan settes lavt, selv i en nasjonalpark, jf. første versjon av verneforskriften.

⁷¹ jf. Backer, *op. cit.*, s. 223.

⁷² *ibid.* s. 134.

statsallmenningane (fjellogen eller fjell.). Se eksempel i verneforskriften for Hardangervidda § 3 som tillater "bruk av allmenningsrettar etter fjellova".

Allemannsrettene gjelder også i nasjonalparken, så langt de ikke begrenses i vernebestemmelsene. Det kan i denne forbindelse nevnes at retten til jakt, laksefiske og innlandsfiske ikke inngår i allemannsretten, men tilligger grunneieren. De nærmere regler for jakt framgår av viltloven. Utgangspunktet er at alt vilt er fredet, men jakt kan foregå i samsvar med nærmere vedtatte forskrifter. Fiske reguleres i lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v. (laksefiskloven).

3.3.6 Forholdet til grunneier

Utgangspunktet er at grunneier har sin rådighet i behold der den ikke er begrenset i verneforskriften eller i medhold av denne, jf. Rt 1980 s. 94. Først og fremst betyr det at den juridiske rådighet over området er i behold, men også de fysiske rådighetsbeføyelser så langt de ikke begrenses som nevnt. Dette innebærer at i utgangspunkt kan grunneier benytte seg av retten til faktisk utnyttelse og bruk av eiendommen, og adgangen til å hindre andres fysiske rådighet.⁷³

Ved krenkelse av eiendomsretten har grunneier således sine beføyelser i behold, som for eksempel vise bort den som utviser dårlig ferdselskultur, jf. fril. § 10, og motsette seg motorferdsel i området, jf. for eksempel mfl. § 10, selv om forvaltningsmyndigheten gir tillatelse, sml. mfl. § 10.⁷⁴

I avgjørelsen fra Rt. 1980 s. 94 går det også frem at forvaltningsmyndigheten bare har den rådighet som er positivt hjemlet overfor grunneieren. Motorferdsel som er hjemlet i

---

⁷³ Falkanger, *op. cit.*, s. 41 og 42.

⁷⁴ Backer, *op. cit.*, s. 256 og 257 petit.

skjøtselsbestemmelse, jf. nvl. § 21, må grunneier likevel finne seg i.⁷⁵ Se om skjøtsel i punkt 4.5.1.

Gjelder ferdselsrestriksjonene for grunneier?

Spørsmålet er om restriksjoner på ferdsel i nasjonalparken også skal gjelde for grunneier. Dersom verneforskriften ikke inneholder bestemmelser som gir holdepunkter for at grunneier er omfattet, er det tvilsomt om et forbud mot ferdsel til fots også skal gjelde for grunneier. Andre ferdselsformer, for eksempel motorisert ferdsel, står i en annen stilling. Her er det klare utgangspunkt at et forbud også skal gjelde for grunneieren, hvis ikke forskriften selv gjør unntak.⁷⁶

3.3.7 Ferdelsrestriksjoner på veier

Nasjonalpark kan unntaksvis omfatte anlagte veier, for eksempel Tinnhølvegen i Hardangervidda nasjonalpark. Det er avgjørende for det reelle vernet i nasjonalparken hvilken hjemmel det er til å regulere ferdsel på veiene. Motorferdselloven får ikke anvendelse på veier, jf. mfl. § 2 annet ledd. Etter ordlyden i § 22 er ikke veier utelukket, men uttalelser i forarbeidene kan tyde på at noe annet var tilsiktet. I Ot.prp. nr. 65 (1968-69) går det frem at bestemmelsen ikke var ment for å gi hjemmel til å nekte ferdsel på anlagte veier, jf. uttalelse s. 32. I praksis reguleres imidlertid motorferdsel på veier i verneforskriftene.⁷⁷ Juridisk teori fremhever reelle hensyn, og legger til grunn at ihvertfall for motorisert ferdsel gir nvl. § 22 hjemmel for regulere ferdsel også på veier i nasjonalparken.⁷⁸ Konklusjonen er imidlertid usikker når det gjelder andre ferdselsformer, og det antas at nvl. § 22 til en viss grad må tolkes innskrenkende, se punkt 4.3.1 om friluftslovens anvendelse på private veier. Hva som regnes som vei må vurderes i forhold

---

⁷⁵ l.c.

⁷⁶ Avsnittet Backer *op. cit.*, s. 226 og 227.

⁷⁷ For eksempel verneforskriften for Hardangervidda punkt 4.6.1 sammenholdt med 4.6.2 hvor motorferdselsforbudet som utgangspunkt også omfatter Tinnhølvegen.

⁷⁸ jf. Backer, *op. cit.*, s. 218 og 219.

til de enkelte ferdselsformer, men antagelig bør vurderingstemaet være om veien er beregnet for eller kjørbart med vanlig kjøretøy.⁷⁹

Faktisk kanalisering

Kanalisering innebærer å føre ferdselen langs bestemte stier, veier, traseer eller lignende for å unngå slitasjeskader i naturen, forstyrrelser av dyrelivet etc. Slik kan ferdselen reguleres uten at det nedlegges forbud, for eksempel ved å merke ruter. Når hensikten er å kanalisere ferdselen, må hjemmelen for skjøtsel også gi adgang til å rydde sti. Ved å stenge turisthytter og andre overnattingssteder kan ferdselen også kanaliseres, men i så fall trengs særskilt hjemmel.⁸⁰

---

⁷⁹ l.c.

⁸⁰ *ibid.* s. 222.

4 Ferdelsbestemmelser for Hardangervidda nasjonalpark

4.1 Innledning

Denne delen av avhandlingen omhandler særskilte rådighetsinnskrenkninger for grunneiers, allmennhetens og andre rettighetshaveres rett til ferdsel i Hardangervidda nasjonalpark.

Regler som begrenser og regulerer ferdselen generelt får som utgangspunkt også anvendelse i nasjonalparker, for eksempel fril. § 2 om allmennhetens ferdselsrett og fril. § 4 om grunneiers rett til å nedlegge forbud mot motorferdsel. Motorferdselloven § 7 om adgangen til å fastsette forskrift som forbyr motorferdsel i "særlig verdifulle natur- og friluftsområder", omfatter klart nok nasjonalparker også, selv om den ikke er begrenset til disse.⁸¹ Behovet for å fastsette ferdselsrestriksjoner i verneforskriften avhenger da av hvilke regler som gjelder ellers.⁸²

Videre opplegg

I det videre vil det først gis det en kort omtale av hvilken betydning motorferdselloven har, allemannsretten og sammenhengen i regelverket, punkt 4.2. I punkt 4.3 er problemstillingen hvilke ferdselsrestriksjoner som gjelder for ikke-motorisert ferdsel, og deretter hvilke begrensninger som legges på motorisert ferdsel, se punkt 4.4. Til slutt omtales betydningen av hjemmelen i verneforskriften punkt 4.5.1 e), punkt 4.5, og ferdsel i forbindelse med aktive skjøtselstiltak i nasjonalparken, punkt 4.5.1.

---

⁸¹ l.c.

⁸² ibid. s. 220.

4.2 Bakgrunn

4.2.1 Sammenhengen i regelverket

Om en forskrift med hjemmel i naturvernloven skal gå foran andre lover eller forskrifter er et tolkningsspørsmål. Etter gjeldende rett gir ikke lovfestet rådighet noe sterkere beskyttelse mot rådighetsinnskrenkninger fastsatt i en verneforskrift, heller ikke tillatelser til ferdsel hjemlet i tidligere forvaltningsvedtak.⁸³ I enkelte tilfeller vil for eksempel tillatelse til motorferdsel kreve dispensasjon fra vernevedtaket og motorferdselloven. En tillatelse til ferdsel bare etter annen lovgivning vil da ikke gi tilstrekkelig rettslig grunnlag. Det øvrige regelverk gjelder imidlertid i tillegg til verneforskriftens bestemmelser.

Motorferdselloven regulerer motorferdsel generelt i utmark og vassdrag, mens verneforskriften for Hardangervidda regulerer ferdsel avgrenset til nasjonalparken. Innenfor nasjonalparken vil motorferdselloven bli supplert av verneforskriften (eller omvendt), og til dels også være overflødig i den grad ferdselsforbudene etter verneforskriften er mer omfattende enn det motorferdselloven gir grunnlag for. I utmark og vassdrag innen verneområdet er motorferdsel ikke tillatt uten også hjemmel i motorferdselloven, jf. mfl. § 3.

Det er hovedsakelig frilufsloven som regulerer annen ferdsel enn den motoriserte. Ferdelsretten etter frilufsloven gjelder imidlertid med de forbehold som følger av andre lover, eller forskrifter gitt i medhold av andre lover, jf. fril. § 19. Det innebærer at strengere regler for ferdsel som gis i verneforskriften går foran frilufslovens bestemmelser og innskrenker allmennhetens rett.

Allmennhetens ferdselsrett etter frilufsloven omfatter ikke ferdsel med motoriserte kjøretøy, verken i utmark eller innmark, jf. fril. § 2. Forholdet mellom frilufsloven og motorferdselloven er derfor at de gjelder ved siden av hverandre.

---

⁸³ *ibid.* s. 227 og 228.

4.2.2 Motorferdselloven

I juridisk teori var det tidligere antatt at forskriftene etter naturvernloven alltid hadde strengere ferdselsrestriksjoner enn det som fulgte av motorferdselloven, men med unntak av verneforskriften for Hardangervidda nasjonalpark.⁸⁴ Etter siste revisjon av verneforskriften kan det neppe hevdes i dag.⁸⁵ På den ene side er derfor ikke den hjemmel nvl. § 22 eller verneforskriften gir for å regulere motorisert ferdsel overflødig. Men på den annen side rekker nok unntakene i motorferdselloven lenger enn ferdselsbestemmelsene i verneforskriften for Hardangervidda nasjonalpark.⁸⁶

Motorferdselloven får dermed først og fremst betydning når tillatelse til motorisert ferdsel i nasjonalparken må ha hjemmel både i verneforskriften og i motorferdselloven, jf. mfl. § 3. Her kreves altså dobbel hjemmel. I tillegg vil motorferdselloven få betydning for grunneiers rett til å begrense ferdsel på egen eiendom, jf. mfl. § 10.

Begrensninger i motorferdsel etter motorferdselloven kan imidlertid gjøres uavhengig av verneforskriften.

---

⁸⁴ *ibid.* s. 223. For eksempel gjorde den første utgaven av verneforskriften generelt unntak for veterinærtjeneste "i særskilte høve", jf. punkt 4.5.1, og bruk av beltekjøretøy på vinterføre for forsyninger til turisthytter og merking av skiløyper, jf. punkt 4.5.2 b).

⁸⁵ Omfanget av direkte hjemlede unntak er redusert i gjeldende verneforskrift, og inneholder i dag bare begrenset bruk av båt, fly og kjøring på Tinnhølvegen, jf. punkt 4.6.2. Formålet med revisjonen var å redusere omfanget av motorisert ferdsel i nasjonalparken ved å skjerpe inn reglene for bruk. Deler av det eksisterende slepenettet ble tatt vekk for redusere barmarkskjøring, og ordningen med vedtektsfestet motorisert ferdsel ble fjernet, jf. pressemelding fra Miljøverndepartementet i forbindelse med kgl. res. 6. juni 1997.

⁸⁶ Hvis så var tilfellet, ville det være motorferdselloven som regulerte motorisert ferdsel i nasjonalparken der den gjør ytterligere innskrenkninger i adgangen til motorisert ferdsel enn det som følger av vernebestemmelsen.

4.2.3 Allemannsretten

Når det gjelder ikke-motorisert ferdsel, har den rettspolitiske diskusjonen om ferdselsreguleringer tradisjonelt fokusert på forholdet mellom naturvern og friluftsliv. Hvilke begrensninger det legges på ferdselen avhenger da av dette motsetningsforholdet. Ferdselsreguleringer i denne sammenheng beror både på om hensynet til friluftslivet er ett av formålene med nasjonalparken, og på hvilken skade friluftslivet kan volde for naturmiljøet, særlig hvor utsatt naturtypen er for ferdselsslitasje, og hvor stor økning det er til området.⁸⁷ Formålet med Hardangervidda nasjonalpark fremgår av verneforskriften § 2: "å verne ein del av eit særleg verdfullt høg fjellsområde på ein slik måte at landskapet med planter, dyreliv, natur- og kulturminne og kulturmiljøet elles vert bevart", samtidig som området skal kunne brukes for blant annet "naturvenleg friluftsliv og naturoppleving". Antagelig er ikke formålsbestemmelser en selvstendig pliktregel.⁸⁸ § 2 vil derfor først og fremst få betydning for tolkningen av de øvrige ferdselsbestemmelsene.

Den såkalte allemannsretten er nær knyttet til friluftslivet, spesielt retten til fri ferdsel. Allemannsretten er fellesbetegnelsen på de ulike typer rettigheter som allmennheten har over annen manns eiendom, for eksempel rett til ferdsel, opphold og høsting. Både privat og statlig grunn omfattes, og eieren kan som hovedregel ikke motsette seg utøvelsen. I Furumoadommen uttaler Høyesterett at "i allemannsrettene ligger... en viss begrensning av eiers frie rådighet over – i første rekke – sin utmark", jf. dommen s. 1170. Etter dette kan den slutningen trekkes at allemannsrettighetene er rettigheter som begrenser grunneiers fysiske rådighet. Eierrådigheten gir derfor som utgangspunkt ikke kompetanse til å regulere ferdsel i nasjonalparken.

---

⁸⁷ Avsnittet fra Backer, *op. cit.*, s. 213 og 214.

⁸⁸ Backer (2002), s. 37.

Allemannsretten har lang tradisjon her i landet, og karakteriseres som særegen norsk sammenlignet med rettstilstanden i mange andre land, for eksempel Danmark.⁸⁹

Allemannsretten er nå lovfestet i friluftsløven.

Friluftsløven skiller mellom ferdsel til fots eller med ski, jf. fril. §§ 2 første ledd og 3, og andre former for ferdsel, for eksempel på sykkel eller hesteryggen, jf. fril. § 2 annet ledd, og med motorvogn og båt, jf. fril. §§ 2 tredje ledd, 4 og 6. I forarbeidene til naturvernloven går det klart frem at det ikke medfører noen innskrenkning i allmennhetens ferdselsrett at et område blir lagt ut som nasjonalpark.⁹⁰

4.3 Ikke-motorisert ferdsel

4.3.1 Hovedregelen er fri ferdsel til fots

Verneforskriften for Hardangervidda punkt 4.5.1 a) bestemmer at all ferdsel skal skje "omsynsfullt og varsamt for ikkje å skade natur- og kulturverdiar, forstyrre dyreliv eller beitedyr eller vere til ulempe for andre". Aktsomhetsbestemmelsen i verneforskriften suppleres av fril. § 2 første ledd om at ferdselen skal foregå "hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet" jf. også fril. § 11 for ikke å "påføre miljøet skade". Kravet til ferdselskultur i fril. § 11 bør forstås slik at naturvern hensyn kan være med på å bestemme hvilke krav som skal settes til god ferdselskultur.⁹¹

Regulering av ferdselen forøvrig kan fastsettes av Direktoratet for naturforvaltning som vedtak i medhold av verneforskriften punkt 4.5.1 e) "når ein reknar det naudsynt for å verne naturmiljøet, plante- eller dyrelivet eller geologiske førekomstar". Dersom "omsynet til natur, dyreliv eller kulturminne tilseier det", kan det også bestemmes at turistruter og -løyper blir omlagt eller nedlagt, jf. punkt 4.5.1 b).

---

⁸⁹ Avsnittet fra Falkanger, *op. cit.*, s. 178 flg.

⁹⁰ Ot.prp. nr. 65 (1968-69) s. 20.

⁹¹ Backer, (1986), s.138.

Utover dette inneholder ikke verneforskriften direkte bestemmelser for ikke-motorisert ferdsel, og følgelig er det de generelle regler som kommer til anvendelse. Dette betyr også at grunneier som utgangspunkt kan ferdes fritt på egen grunn, i og med at frilufsloven bare regulerer allmennhetens ferdselrett, ikke grunneiers. Annerledes uttrykt: Grunneier har alle beføyelser i behold som ikke innskrenkes av vernebestemmelsene. Et forbud mot ferdsel til fots vil sannsynligvis ikke gjelde for grunneier uansett, se over punkt 3.3.6. Kravet om aktsom ferdsel etter verneforskriften 4.5.1 b) og fril. § 11 må imidlertid gjelde for grunneier og.

Ferdselsretten etter frilufsloven

Hovedregelen i frilufsloven er at alle kan ferdes fritt til fots i utmark hele året, jf. fril. § 2 første ledd.

Ferdselsretten på innmark er til sammenligning begrenset i tid og sted, og omfatter bare ferdsel til fots i tiden mellom 14. oktober og 30. april dersom marken er frosset eller snølagt, jf. fril. § 3. Ellers må ferdselen foregå på veier og stier i innmark som er åpne for allmenn ferdsel.

Ferdselsretten etter frilufsloven gjelder som nevnt også i nasjonalparker. Hovedregelen om ferdsel til fots får dermed også anvendelse i utmarksområdene i nasjonalparken.

Hvilken betydning har grensen mellom innmark og utmark?

I motsetning til slik det er for motorisert ferdsel, er skillet mellom utmark og innmark i fril. § 1a avgjørende for om det foreligger ferdselrett etter frilufslovens bestemmelser, §§ 2 til 4, fordi verneforskriften ikke direkte regulerer dette. Omfanget av ferdselsretten i nasjonalparken avhenger derfor av om området kan karakteriseres som innmark eller utmark, jf. fril. § 1a.

Frilufsloven § 1a definerer innmark eller like med innmark som "gårds plass, hustomt, dyrket mark, engslått, kulturbeite og skogsplantefelt". Oppregningen er ikke uttømmende

da "liknende område hvor allmennhetens ferdsel vil være til utilbørlig fortrengsel for eier eller bruker" også regnes som innmark. Område for "annet særlig øyemed hvor allmennhetens ferdsel vil være til utilbørlig fortrengsel for eier, bruker eller andre" regnes også som innmark etter fril. § 1a først ledd. Områder som inngår i den øvrige oppregningen i § 1a første ledd kan sies å være utelukket i en nasjonalpark.

Om et område skal regnes som innmark eller utmark beror på en skjønnsmessig vurdering og må avgjøres konkret. Det har forøvrig ingen betydning for vurderingen om grunnen er i offentlig eller privat eie.

Forarbeidene til frilufsloven gir liten veiledning i hva som ligger i uttrykkene. Gårdsplass er etter naturlig språkbruk området foran hus. Hustomt regnes som grunn brukt til byggeformål.⁹² Sivilombudsmannen har lagt til grunn at hyttetomt også regnes som "hustomt".⁹³ Hvor grensene går, avhenger av tomtestørrelse, bebyggelsens karakter, bruk og beliggenhet, terrengforhold, opparbeiding, lokal tradisjon osv. Området skal være snevrere rundt hytter enn rundt bolighus, fordi behovet for uteareal til særskilt privat bruk ikke er like stort.⁹⁴

Som dyrket mark anses først og fremst åker og eng i tilknytning til gårdsbruk, særlig produksjonsarealer, men ikke ethvert areal som er tilsådd med gress faller inn under "dyrket mark". Dyrket mark som er gått ut av bruk blir ikke lenger å anse som innmark, men at dyrking ikke skjer en sesong eller to er ikke nok. Med engslått siktes til natureng som brukes regelmessig i forbindelse med gårdsdrift. Kulturbeite er jord som jevnlig kultiveres for å tjene som beitemark.⁹⁵

---

⁹² Rundskriv T-6/97 om frilufsloven, punkt 3.1.

⁹³ Jf. Ombm. 1975 s. 50, jf. Ombm. 1977 s. 11. I Hardangervidda nasjonalpark ligger det 12 turisthytter; hvorav fire private. I statsallmenningene er det flere private hytter, jf. forvaltningsplanen s. 16.

⁹⁴ Om vurdering av grensene fra Rundskriv T-6/97, punkt 3.1.

⁹⁵ Avsnittet fra Rundskriv T-6/97 punkt 3.1.

Om andre områder ligner må avgjøres individuelt for tilfellet, men det skal en del til før ferdselen vil være til "utilbørlig" fortrensel for eieren.

Område for "annet særlig øyemed" kan for eksempel være deler av nasjonalparken hvor det er fastsatt særskilte ferdselsbestemmelser for bestemt formål.

Utmark defineres negativt som udyrket mark som ikke omfattes av innmark, jf. § 1a annet ledd.

Nærmere om ferdselsretten i nasjonalparken

Ferdselsretten gjelder overalt i utmark innenfor nasjonalparkområdet, jf. fril. § 2 første ledd sml. annet ledd som begrenser ferdselen til "veg eller sti" i utmark. Bestemmelsen sonderer ikke mellom ulike formål.

Det innebærer at innen rammene av verneforskriftens aktsomhetsregel, punkt 4.5.1 a), og fril. §§ 2 og 11 kan ferdsel til fots i utmarksområdene og innmark på vinterstid foregå uhindret av vernet som nasjonalpark.

Etter ordlyden i fril. § 2 første ledd gjelder ferdselsretten for "enhver", altså alle, uavhengig av bosted og nasjonalitet. Retten til å ferdes til fots i gjelder også på vinterstid, og omfatter derfor ferdsel med ski eller truger. Ferdselsretten inkluderer også rett til for eksempel fjellklatring, og ulike typer sport. Vanlig ferdsel med hund inngår også i den alminnelige ferdselsrett, såfremt båndtvangsregler overholdes.⁹⁶ Rett til ferdsel med kjelke og med hundspann omfattes også, men er mer begrenset, jf. § 2 annet ledd. Se ellers punkt 4.3.2.

Unntak for ferdsel i innmark

Ferdsel på vinteren er likevel ikke tillatt på alle typer innmark, jf. fril. § 3 første ledd andre setning. Ferdselsretten omfatter ikke "gårds plass eller hustomt, inngjerdet hage eller park",

---

⁹⁶ Avsnittet Rundskriv T-6/97 punkt 3.2.1.

og annet inngjerdet område for spesielt formål dersom allmennhetens vinterferdsel vil være til "utilbørlig fortrengsel" for eier eller bruker. Med dette menes områder av privat karakter og til næring.

Grunneieren kan i tillegg forby ferdsel om vinteren over hage, plantefelt, høstsådd åker og gjenlegg, dersom ferdselen er "egnet til å volde nevneverdig skade", jf. § 3 annet ledd.

Slike områder regnes for å være særlig ømfintlige for tråkk også om vinteren.⁹⁷ "egnet til å volde nevneverdig skade" indikerer at det skal foretas en skjønnsmessig vurdering av om ferdselen vil volde skade av noe betydning selv om ferdselen skjer på frosset eller snølagt mark.

Ferdsel på veier

Friluftslovens definisjon av begrepene innmark og utmark inkluderer ikke private veier, sml. fril. § 2 om "veg eller sti, og § 4 om privat og offentlig vei. Så lenge privat vei ikke går inn under definisjonen av innmark, må derfor utgangspunktet være utmark, jf. § 2 annet ledd, selv om ordlyden ikke passer særlig godt. Det må gjelde også for privat vei som er omgitt av innmark, med unntak av vei som går over "gårds plass eller hustomt, inngjerdet hage eller park" eller der ferdselen er til "utilbørlig fortrengsel" for eier eller bruker, jf. fril. § 3 første ledd.⁹⁸ Stier og lignende er klart nok ikke vei i denne sammenheng.

4.3.2 Annen ferdsel

Friluftsloven skiller mellom ferdselsretten som utøves til fots og andre former for ferdsel. Adgangen til å ferdes med hest, kjelke og sykkel reguleres i fril. § 2 annet ledd. Ferdsel med motorkjøretøy, hestekjøretøy reguleres i fril. §§ 2 tredje ledd, 4 og 6. Ferdsel med motorkjøretøy reguleres i tillegg av motorferdselloven, se forøvrig behandling av motorferdsel i nasjonalparken punkt 4.4.

---

⁹⁷ l.c.

⁹⁸ Rundskriv T-6/97 punkt 3.1.

Ferdsl med "ride- eller kløvhest, kjelke, tråsykkel eller liknende" i utmark kan foregå fritt på fjellet, men er ellers begrenset til vei eller sti, jf. § 2 annet ledd. Alternativet "eller liknende" kan språklig sett omfatte visse former for motorisert fremkomstmiddel. I Rt. 1973 s. 869 var spørsmålet om snøscooterkjøring i utmark falt inn under "eller liknende" i fril. § 2 annet ledd. Høyesterett uttalte at oppregningen i bestemmelsen "representerer generelt sett liten ulempe for omgivelsene og står for så vidt i motsetning til bruk av motoriserte kjøretøyer med den støy og oftest også den fart disse utvikler". Høyesterett fant støtte til denne forståelsen ved en kontekstuell tolkning av fril. § 2 sammenholdt med fril. § 4, og sluttet at når grunneier kan forby motorisert ferdsel på privat vei, "taler de beste grunner for at noe annet ikke kan gjelde for bruk av utmark". Etter dette er det klart at bestemmelsen i § 2 annet ledd avgrenses mot snøscootere og andre motorkjøretøyer. Etter forarbeidene til endringsloven til friluftsløven kan "eller liknende" innebære for eksempel kjøring med hundespenn.⁹⁹

I det følgende skal de ulike ferdselsformene omtales.

Sykling

Verneforskriften inneholder forbud mot sykling utenfor godkjente traktorsleper og Tinnhølvegen¹⁰⁰, jf. punkt 4.5.1 c). En naturlig forståelse av verbet "sykling" utelukker sykkel med motor, som moped og lignende, sml. også fril. § 4 om "sykkel med hjelpemotor" i motsetning til fril. § 2. Sykling omfatter helt klart for eksempel terrengsykling. På godkjente sleper og Tinnhølvegen vil friluftsløvens generelle regler om sykling få anvendelse, for eksempel fril. § 2 annet ledd som gir kommunen, med samtykke av grunneier, adgang til å fastsette bestemmelser som forbyr sykling på nærmere angitte strekninger, jf. annet ledd.¹⁰¹

---

⁹⁹ Ot.prp. nr. 27 (1995-96) s. 18. Endringslov 21. juni 1996 nr. 37.

¹⁰⁰ Eneste vei i Hardangervidda nasjonalpark. Tinnhølvegen er 16 km lang, hvorav 11 km ligger på privat grunn. Praksis viser imidlertid at veier normalt ikke inngår i en nasjonalpark.

¹⁰¹ Et eventuelt kommunalt vedtak må stadfestes av Fylkesmannen, jf. fril. § 2 annet ledd siste setning.

Denne bestemmelsen vil trolig også gjelde for grunneier.

Sykling i innmark er ikke omhandlet i frilufsloven, og det er naturlig nok ikke tillatt uten grunneierens samtykke.¹⁰²

Bruk av hest, kjelke og spark

Riding og annen bruk av hest er ikke regulert i verneforskriften, og det er derfor bestemmelsene i frilufsloven som gjelder.

Ferdsl med "ride- eller kløvhest" eller liknende reguleres i fril. § 2 annet ledd. Grensen går mot kjøring med hest og vogn som er "hestekjøretøy" i fril. § 4. Se omtale av motorisert ferdsel på vei under i punkt 4.4.3. Det er antatt at "eller liknende" kan omfatte kjøring med hest og slede.¹⁰³

Riding kan skje over alt i utmark på fjellet, i motsetning til utmark ellers hvor riding er begrenset til vei eller sti, jf. § 2 annet ledd. Kommunen kan med samtykke av eieren eller brukeren forby riding på nærmere angitte strekninger, jf. samme bestemmelse.

Dersom ridningen tar organiserte former, kan verneforskriftens punkt 4.5.1 d) om organisert ferdsel anvendes, eventuelt supplert av fril. § 10.

For bruk av kjelke gjelder de samme bestemmelser som for riding, jf. fril. 2 annet ledd. I praksis har likevel bruk av kjelke på vinterstid vært ansett likestilt med ferdsel til fots når det ikke volder nevneverdig skade på grunnen. Bruk av pulk og kjelke for barn i tilknytning til skigåing vil det således være fri adgang til. Spark kan naturlig likestilles med kjelke, jf. "eller liknende".¹⁰⁴

---

¹⁰² Rundskriv T-6/97 punkt 3.2.2.

¹⁰³ l.c.

¹⁰⁴ Avsnittet ibid. punkt 3.2.4.

Ferdsel i vassdrag

Om ferdsel på innsjøer og elver, både på åpent og islagt vassdrag, gjelder reglene i lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann (vannressursloven), jf. fril. § 6.

Vannressursloven § 16 første ledd bokstav c fastslår at enhver kan ferdes på vassdrag uten bruk av motor. Robåt, kano og andre umotoriserte fremkomstmidler kan derfor benyttes, således også seilbåt.

4.3.3 Ferdsl i forbindelse med oppsyns-, politi-, brannvern- og redningstjenester

Etter mønster av nvl. § 22 er det i verneforskriften punkt 4.5.1 e) bestemt at annen ferdsel enn motorisert i forbindelse med oppsyns-, politi-, brannvern- eller redningstjenester ikke kan forbys eller reguleres. Dette innebærer at et enkeltvedtak i medhold av verneforskriften som innskrenker slik ferdsel ikke kan omfatte de nevnte formål. Bestemmelsen er ellers lik med verneforskriftens punkt 4.6.1 som kun gjelder for motorisert ferdsel. Det kan derfor sluttet at punkt 4.5.1 e) bare skal anvendes for annen ferdsel, selv om det i seg selv ikke medfører noen endring i forståelsen av bestemmelsen. Det vises derfor til punkt 4.4.2.

4.3.4 Tilknyttet aktivitet

Problemstillingen er i hvilken grad aktiviteter som står i nær forbindelse med ferdsel omfattes av ferdselsretten.

Som konkludert med i punkt 3.2 over, vil aktiviteter som er særskilt regulert i verneforskriften som utgangspunkt ikke omfattes av ferdselbegrepet. For eksempel vil vedlikehold av "bygningar, anlegg, bruer og klopper", jf. verneforskriften punkt 4.1.2 a) kreve særskilt tillatelse til ferdsel. For andre tilknyttede tiltak er spørsmålet om verneforskriftens taushet kan tolkes slik at bestemmelsene også gir rett til ferdsel. Når det gjelder motorisert ferdsel må utgangspunktet være at dette ikke er tilfelle, se drøftelse under i punkt 4.4.2. For annen ferdsel er det imidlertid andre hensyn som gjør seg gjeldende, særlig hensynet til friluftslivet, jf. verneforskriften § 2 som nevner "naturvenleg

friluftsliv og naturoppleving" som et av formålene med nasjonalparken. Det er derfor ikke opplagt at det samme gjelder for ikke-motorisert ferdsel.

Merking, kvisting og høsting

Verneforskriften *tillater* "oppsetting av samleleve", jf. punkt 4.1.2 b), og "merking og kvisting av ski og turistløyper", jf. punkt 4.1.2 c). Å plukke planter, sanke sopp og bær er også tillatt etter punkt 4.3.1. Tilsvarende kan bjørk, vier, einer, gran og furu innsamles til bruk i området så lenge dette ikke fører til "nemnende skade på dei lokale bestandane, for andre arter eller gjev endringar i landskapsbiletet", jf. punkt 4.3.2. Da det er en naturlig sammenheng mellom disse aktivitetene og ferdsel, må det kunne hevdes at umotorisert ferdsel i forbindelse med høsting er tillatt, selvfølgelig innen rammen av ferdselsretten som redegjort for i punkt 4.3.1 – 4.3.3, og begrensninger som følger av bestemmelsene i lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (strl.) §§ 399 og 400.

Merking og kvisting av "nye" ski- og turistløyper krever derimot særskilt tillatelse, jf. punkt 4.1.3 g). For at det skal være en viss sammenheng mellom bestemmelsene, jf. over, bør ikke-motorisert ferdsel kunne tillates på lik linje med ferdsel i forbindelse med merking og kvisting som følger "gjeldande vinter- og sommarmerking", jf. punkt 4.1.2 c).

Allmenningsretter, jakt og fiske

Av verneforskriften for Hardangervidda nasjonalpark § 3 fremgår det at vernet ikke er til hinder for utøving av allmenningsretter etter fjelloven. Slike allmenningsretter kan for eksempel være rett til beite, jakt og fiske, jf. fjell. §§ 15, 23 og 28. For grunneier er fiske tillatt i samsvar med laksefiskloven, jf. verneforskriften punkt 4.2.4, og jakt i samsvar med viltloven, jf. punkt 4.2.2. Selv om jakt og fiske ikke språklig faller inn under ferdselsbegrepet, vil ferdsel være en nødvendig forutsetning for å utøve disse rettighetene. Reelle hensyn tilsier derfor at ikke-motorisert ferdsel i forbindelse med slik aktivitet er tillatt. Det alminnelige aktsomhetskravet til ferdsel i nasjonalparken gjelder også her.

Hvilken betydning har friluftsløven § 9 om opphold?

Friluftsløven begrenser adgangen til rasting, solbad, overnatting eller liknende og telting, jf. fril. § 9. Språklig sett kan disse formene for opphold anses som en naturlig del av ferdselen. At friluftsløven nettopp skiller mellom opphold og ferdsel som sådan, jf. den særskilte reguleringen i fril. § 9, kan tale for at visse former for opphold må holdes utenfor ferdselsbegrepet. Selv om det da foreligger ferdselsrett, vil det ikke nødvendigvis være tillatt å oppholde seg på området over noe tid.

Hvis man antar at dette er tilfelle, blir spørsmålet hvor grensen går mellom ferdsel, og opphold som omfattes av fril. § 9. Innenfor bestemmelsen faller først og fremst "rasting, solbad, overnatting eller liknende" i den grad oppholdet ikke er til "utilbørlig fortrengsel eller ulempe" for andre, jf. § 9 andre ledd sammenholdt med første.

Formuleringen "eller liknende" kan i denne sammenheng sies å innebære midlertidig opphold, men av en viss varighet. Helt korte opphold under ferdselen anses som en del av ferdselsretten, for eksempel en midlertidig stans for å puste ut eller se på utsikten. Derimot vil for eksempel det å slå seg ned for å spise, hvile eller bade falle utenfor begrepet, selv om aktivitetene anses å ha naturlig tilknytning til ferdselen.¹⁰⁵

Om oppholdet er til "utilbørlig fortrengsel eller ulempe" for andre beror på en skjønnsmessig vurdering. At ordet "utilbørlig" er brukt innebærer at det skal mye til for at ferdselsretten må stå tilbake. Det er for eksempel ikke nok at oppholdet vil virke sjenerende.¹⁰⁶

En naturlig forståelse av "andre" er alle bortsett fra en selv, og inkluderer derfor også grunneiere og rettighetshavere og andre på tur.

---

¹⁰⁵ ibid. punkt 4.1.

¹⁰⁶ l.c.

Telting er underlagt ytterligere begrensning, men vil vel for Hardangervidda sin del falle inn under unntaket for "høgfjellet eller på område fjernt fra bebyggelse". Vilåret er da bare at oppholdet ikke kan medføre "nevneverdig skade eller ulempe", jf. tredje ledd. Et forbehold gjelder imidlertid for tidsrommet umiddelbart før og under villreinjakten. I denne perioden "kan teltslåing som kan være til ulempe for villreinen" forbys eller reguleres for nærmere avgrenset høgfjellsområde, jf. § 9 fjerde ledd. For Hardangervidda er det fastsatt telteforbud én dag før og under villreinjakten innenfor Eidfjord, Ullensvang og Røldal statsallmenninger¹⁰⁷, som vil gjelde for den del av nasjonalparken som omfattes av de aktuelle kommunene.

Som en oppsummering kan det sies at solbad, overnatting eller liknende opphold av ubetydelig varighet faller inn under ferdselsbegrepet. Vilåret er at oppholdet ikke er til "utilbørlig fortrengsel eller ulempe" for andre. Likeså vil begrensede former for rasting og telting omfattes. Utenfor begrepet holdes derfor mer langvarige opphold.

Organisert ferdsel

Ferdselsretten omfatter i utgangspunktet også organisert ferdsel, jf. forutsetningen i verneforskriften punkt 4.5.1 d), og idrettsstevne, friluftsmøte og liknende, jf. fril. § 10. Ved "organisert ferdsle" som kan "skade verneverdiane", kan imidlertid Fylkesmannen stille krav om tillatelse, jf. punkt 4.5.1 d). Denne bestemmelsen vil eventuelt bli supplert med fril. § 10 første ledd som gir grunneier adgang til å forby friluftsmøte, idrettsstevne, for eksempel skirenn eller orienteringsløp, og liknende sammenkomst.

---

¹⁰⁷ Miljøverndepartementet delegerte 26. november 1984 sin myndighet til Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk (nå Direktoratet for naturforvaltning), som fastsatte forskrift 6. november 1987 nr. 897, med endring ved forskrift 29. juli 1991 nr. 487. Fjellstyret kan dispensere fra forskriften i særlige tilfeller.

4.4 Motorisert ferdsel

4.4.1 Utgangspunkt: Forbud mot motorisert ferdsel

Utgangspunktet etter verneforskriften for Hardangervidda nasjonalpark er at all motorferdsel i verneområdet er forbudt, jf. dennes punkt 4.6.1.¹⁰⁸

Avgjørelsen inntatt i Rt. 1984 s. 643 omhandler blant annet landing av helikopter i Hardangervidda nasjonalpark uten tillatelse. Høyesterett anså landing og frakt av kjøtt med helikopter ulovlig, da det ikke forelå tillatelse verken i verneforskriften punkt 4.5 (nå blant annet punkt 4.6.3.1) eller etter løyve i henhold til søknad for enkelte tilfelle, eller i medhold av dagjeldende midlertidige forskrift 13. august 1981 om motorferdsle innafor Hardangervidda nasjonalpark, Buskerud, Telemark og Hordaland.

Et annet eksempel er Rt. 1987 s. 934 om ulovlig bruk av terrengbil. Nødvendig tillatelse forelå ikke. Høyesterett mente at tiltaltes kjøring falt utenfor bestemmelsen om at bruken av andre terrenggående kjøretøy enn traktor trenger særskilt tillatelse etter punkt 5.4.2 i den dagjeldende midlertidige forskrift 13. august 1985 om motorferdsle innafor Hardangervidda nasjonalpark, Buskerud, Telemark og Hordaland.

Hvilken betydning har motorferdsellovens skille mellom utmark og innmark?

Motorferdselloven gjelder bare for motorferdsel i "utmark", jf. mfl. § 2. Begrepet "utmark" defineres som udyrket mark som etter frilufsloven § 1a første ledd ikke regnes som innmark eller like med innmark, jf. mfl. § 2 annet ledd. Setervoll, hustomt, engslått, kulturbeite og skogplantefelt som ligger i utmark, regnes også som utmark, jf. samme bestemmelse. Definisjonen er derfor noe videre enn i frilufsloven av hensyn til et mest

---

¹⁰⁸ Overtredelse av forbudet straffes med bøter eller fengsel i inntil 1 år, jf. nvl. § 22 første ledd. Uaktsomme overtredelser er likestilt. Medvirkning rammes tilsvarende. Under særdeles skjerpene omstendigheter kan fengsel i inntil 2 år anvendes, jf. annet ledd. Blir nasjonalparken påført betydelig skade med forsett eller grov uaktsomhet, får strl. § 152 b tredje ledd anvendelse.

mulig omgripende ferdselsforbud i utmark. Hensikten bak bestemmelsen i frilufsloven er derimot å utvide allmennhetens ferdselsrett.¹⁰⁹ Vurderingen gjøres ellers konkret.

Utmark grenser mot vei, jf. mfl. § 2 tredje ledd. En vei i utmark som ikke er opparbeidet eller brøytet for kjøring med bil regnes som utmark, jf. samme ledd. Bestemmelsen sonderer ikke mellom offentlig eller privat vei. Vurderingen gjøres også her konkret. Etter forarbeidene vil det være avgjørende om veien faktisk er opparbeidet for kjøring med "vanlig bil". I avgjørelsen inntatt i Rt. 1992 s. 8 uttaler Høyesterett at traktorveier og lignende faller inn under bestemmelsen og regnes som utmark i lovens forstand, selv om det er mulig å kjøre der med for eksempel firehjulsdrevet terrengbil.

I Hardangervidda nasjonalpark finnes det flere "sleper", som er betegnelsen på tradisjonelle ferdselsårer. En traktorslepe er alt fra et enkelt kjørespor til en noe mer utbedret slepe for terrengbil.¹¹⁰ Selv om enkelte av slepene har hatt mye trafikk og vært godt vedlikeholdt, kan det neppe hevdes at de er "opparbeidet" for kjøring med "vanlig bil". Sannsynligvis vil slepene i nasjonalparken derfor komme inn under lovens bestemmelse, og regnes altså som utmark. Hardangervidda nasjonalpark har imidlertid én vei, Tinnhølvegen. Denne er opparbeidet for kjøring med vanlig bil, og vil således ikke regnes som "utmark" i motorferdsellovens forstand, og dermed falle utenfor dennes virkeområde. Kjøring på veien reguleres av lov 18. juni 1965 nr. 4 vegtrafikklov (vtrl. eller vegtrafikkloven).

Grensen mellom innmark og utmark i motorferdselloven har imidlertid liten betydning for forbudet mot motorferdsel i nasjonalparken, fordi verneforskriften punkt 4.6.1 uansett vil ramme motorisert ferdsel både i innmark og utmark innenfor nasjonalparkområdet. Avgrensningen vil kun få betydning for om en eventuell tillatelse krever hjemmel i motorferdselloven også, jf. mfl. § 3.

---

¹⁰⁹ Røhnebæk, *op. cit.*, s. 163.

¹¹⁰ Definisjon hentet fra forvaltningsplanen s. 58.

Grunneiers rett til å nedlegge forbud mot motorisert ferdsel er også i behold, da motorferdsel ikke omfattes av retten til fri ferdsel etter fril. § 2, verken i innmark eller utmark utenfor vei.¹¹¹ Motorferdsel på vei er behandlet i punkt 4.4.3 nedenfor. For motorisert ferdsel i innmark er det bare verneforskriften som kommer til anvendelse.

Hvilke former for ferdsel omfattes av forbudet?

Forbudet i verneforskriftens punkt 4.6.1 omfatter motorferdsel til lands og på vann, landing med luftfartøy og flyving under 300 meter. Se forøvrig om begrepet "motorferdsel" i punkt 3.2 over. Definisjonen kan i hovedsak sies å tilsvare "motorferdsel" i mfl. § 3 jf. § 2 første ledd, men er ikke begrenset til denne.

Motorferdsellovens begrep omfatter bare "landing og start" med motordrevet luftfartøy, altså ikke flyvingen i seg selv.¹¹² Verneforskriften nevner derimot uttrykkelig flyving i lav høyde, og språklig vil det også innebære overflyving.

Forbudet omfatter også motorisert ferdsel på islagte vassdrag.

4.4.2 Unntak og dispensasjoner

Forbudet mot motorferdsel er imidlertid bare et utgangspunkt. Av verneforskriften følger både unntaks- og dispensasjonsbestemmelser.¹¹³

I verneforskriften punkt 4.6 oppstilles et generelt tilleggskrav om nødvendighet for å kvalifisere ferdselen som går inn under unntaket eller dispensasjonen. Motortransport kan bare brukes når transporten er "naudsynt". Ved avgjørelsen av om transporten er

---

¹¹¹ Utgangspunktet er jo at grunneieren har sin rådighet i behold der den ikke er begrenset i verneforskriften eller i medhold av denne, jf. Rt 1980 s. 94.

¹¹² Se også Rt. 1983 s. 812 hvor det fremgår at mfl. § 12 sammenholdt med § 3, jfr. § 2 første ledd og §§ 4-6 ikke retter seg mot selve flyvingen.

¹¹³ De statlige, fylkesvise tilsynsutvalgene har forvaltningsansvar for verneforskriftens punkt 4.6 og § 5 avgrenset til motorisert ferdsel, jf. brev fra Direktoratet for naturforvaltning 7. juni 2002.

"naudsynt" skal ulempene med motorferdselen holdes opp mot det enkelte transportbehov, jf. samme bestemmelse. I tillegg må det tas i betraktning at det er et mål å holde motorferdselen i nasjonalparken på lavest mulig nivå, jf. punkt 4.6. Sannsynligvis er dette bare en presisering av et tolkningsresultat en ville ha kommet til uansett. Men det kan oppstå tvil om hvor strengt nødvendighetskravet skal forstås.¹¹⁴ Kravet om nødvendighet vil kunne begrense den motoriserte ferdsele i omfang og tid, for eksempel antall turer eller stille krav om samordning av ferdsele.

For unntakene sin del innebærer bestemmelsen at hver og en må vurdere sitt eget transportbehov opp mot ulempene med ferdsele. Om ferdsele anses nødvendig vil da slå svært tilfeldig ut avhengig av hvem som gjør vurderingen. Det er vel tvilsomt hvor mye som kan legges i kravet, selv om bestemmelsen tillater "berre" nødvendig ferdsel.

Spesifiserte unntaksbestemmelser

Unntak fra forbudet mot motorisert ferdsel innebærer at motorferdsel er tillatt uten at det er nødvendig å søke om tillatelse.

For det første er kjøring på Tinnhølvege tillatt i forbindelse med vedlikehold av veien, drift av turisthytter og slipp og sanking av beitedyr, jf. punkt 4.6.2 a).

I tillegg er flyving over 300 meter unntatt hovedregelen om motorferdsel i nasjonalparken, jf. punkt 4.6.1. Se forøvrig omtale over, punkt 4.4.1.

I forbindelse med garnfiske som har et omfang på minst 50 garndøgn er det tillatt med kjøring på Tinnhølvege, og bruk av båt med motor inntil 10 hk på vann som er større enn 2 km², jf. verneforskriften punkt 4.6.2 a) og b). Samme bestemmelse tillater også slik bruk av i forbindelse med drift av turisthytter.

---

¹¹⁴ Avsnittet fra Backer, *op. cit.*, s. 108.

Tilsvarende unntak gjelder for villreinjakten, jf. samme punkt. Inntil tre dager etter at villreinjakten er slutt, er det også tillatt med bruk av fly til uttransportering av felt villrein på vann fastsatt i forvaltningsplanen¹¹⁵, jf. punkt 4.6.2 c). Forutsetningen her er imidlertid at flytransport skal utføres av personer eller selskap med luftfart som registrert næring, jf. verneforskriften punkt 4.6 annet ledd.

Forskrift 15. mai 1988 nr. 356 for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag, med hjemmel i motorferdselloven § 4a, tillater forøvrig bruk av motorisert transport i forbindelse med "jakt på villrein innenfor Hardangervidda villreinområde", men at kjøring skal skje i samsvar med vernereglene, jf. § 2 første ledd bokstav b. Særskilt tillatelse etter motorferdselloven i forbindelse med villreinjakten trengs derfor ikke.

Tilknyttet aktivitet

Spørsmålet er i hvilken grad tillatte aktiviteter som medfører motorferdsel også kan åpne for ferdsel utover det unntaksbestemmelsene tillater. Verneforskriften tillater tiltak som vedlikehold av blant annet bygninger, og merking av skiløyper, jf. punkt 4.1.2. Gir disse bestemmelsene også rett til bruk av kjøretøy i forbindelse med aktivitetene, for eksempel transport av materialer, redskap og bruk av snøscooter? Som drøftelsen over i punkt 3.2 viser, må utgangspunktet være at slike tiltak ikke gir automatisk rett til motorisert transport, men krever særskilt tillatelse. Denne slutningen underbygges av at verneforskriften har enkelte spesifiserte dispensasjonshjemler for transport av blant annet materiale til hytter, jf. punkt 4.6.3.5 a) og bruk av snøscooter for kvisting og staking av skiløyper, jf. punkt 4.6.3.3 b). Meningen med egne ferdselsbestemmelser for disse formål må vel være at tilhørende aktivitet ikke også inkluderer motorferdsel.

---

¹¹⁵ jf. forvaltningsplanen, s. 56.

Generelle unntaksbestemmelser

I tråd med nvl. §§ 4 og 22 er det i verneforskriften gjort unntak fra forbudet mot motorferdsel for politi-, rednings-, brannvern-, skjøtsels-, oppsyns- og forvaltningsoppgaver, jf. punkt 4.6.1. Det vises til omtale over i punkt 3.2.

I tillegg er det gjort unntak for ferdsl i forbindelse med militær operativ virksomhet, jf. punkt 4.6.1. Bestemmelsen gir altså bare hjemmel til ferdsl, og ikke aktive øvelser.

Øvelseskjøring til disse formålene kan også unntas etter særskilt tillatelse, men er som hovedregel forbudt, jf. punkt 4.6.1.

Med forvaltningsoppgaver menes de oppgaver som forvaltningsmyndighetene har. Naturvernloven gir selv ingen veiledning, begrepet forvaltning dukker først opp i verneforskriften. I forbindelse med ferdsl er de viktigste oppgavene veiledning, informasjon, organisering av oppsyn i felten og grensemerking, jf. St. meld. nr. 68 (1980-81).¹¹⁶

Unntak for skjøtseloppgaver innebærer ferdsl i forbindelse med typiske oppgaver for å ta vare på og vedlikeholde nasjonalparken. Se punkt 4.5.1. Oppsynsoppgavene utføres av Statens naturoppsyn (SNO), jf. lov 21. juni 1996 nr. 38 om statlig naturoppsyn. Unntaket betyr at ferdsl i forbindelse med oppsynsoppgavene er tillatt.¹¹⁷ Forøvrig er ferdsl for slike formål også tillatt etter motorferdselloven, jf. mfl. § 4 første ledd bokstav a.

Kort om dispensasjonsbestemmelserne

Verneforskriften for Hardangervidda inneholder både spesielle dispensasjonsbestemmelser, og en generell i punkt 5. Verneforskriften angir i punkt 4.6 hvorvidt og i hvilke tilfeller det skal kunne dispensereres fra ferdslsforbudet i punkt 4.5.1, jf. krav om hjemmel etter lov 10.

---

¹¹⁶ St. meld. nr. 68 (1980-81) s. 37-38, jf. Backer, *op. cit.*, s. 258.

¹¹⁷ I Hardangervidda nasjonalpark utføres oppsyns- og skjøtseloppgaver av Statens naturoppsyn, Hardangervidda Fjelloppsyn as og politiets oppsynsvirksomhet, jf. forvaltningsplanen, s. 56.

februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker § 40. Dispensasjoner i form av forskrifter er i dag gitt for både hele og deler av nasjonalparken med hjemmel i tidligere versjon av verneforskriften punkt 4.5.3 (tilsvarende punkt 4.6 i gjeldende versjon).¹¹⁸ I tillegg blir det hvert år gitt dispensasjoner i form av enkeltvedtak.

Alle bestemmelsene åpner for at det "kan" gis tillatelse til motorisert ferdsel. Formuleringen betyr at tilsynsutvalgene kan vurdere om en søknad gir grunnlag for å gi dispensasjon, men ikke at dette automatisk følger dersom vilkårene er oppfylt. Om det skal gis tillatelse, beror på forvaltningens frie skjønn.

Tilsynsutvalgene kan gi tillatelse til motorisert ferdsel både på barmark og på vinterføre. Ferdsel på barmark vil i denne sammenheng si bruk av fly, helikopter, traktor, bil og motorbåt på vann større enn 2 km². Ferdsel på vinterføre omfatter bruk av beltekjøretøy. Likevel er bestemmelsene differensiert etter type transportmiddel, bruksmåte, formål og hva som kan bringes med på transporten, i tillegg til avgrensning i tid. Ferdsel på barmark er regulert noe strengere enn ferdsel på vinterføre, fordi motorferdsel på barmark i større grad kan sette varige spor i naturen.

Den spesifiserte dispensasjonshjemmelen i § 5

Tilsynsutvalgene kan dispensere fra forbudet om motorferdsel i punkt 4 for tiltak av "vesentlige samfunnsmessige omsyn", "vitskapelege føremål", eller "når føremålet med fredinga krev det", jf. § 5. Denne bestemmelsen er tatt inn etter mønster fra den generelle dispensasjonsbestemmelsen i nvl. § 23.

---

¹¹⁸ Se forskrift 9. september 1991 nr. 1013 om motorferdsel innfor Hardangervidda Nasjonalpark, Buskerud, Telemark og Hordaland, forskrift 17. april 1991 nr. 678 om om naudsynt motorferdsle innfor Vinje kommune sin del av Hardangervidda nasjonalpark, Telemark, forskrift 9. september 1991 nr. 647 om motorferdsle innfor Hol kommune sin del av Hardangervidda nasjonalpark, Buskerud, og forskrift 12. oktober 1991 nr. 681 om naudsynt motorferdsle innfor Ullensvang kommune sin del av Hardangervidda nasjonalpark, Hordaland.

I tillegg til bestemmelsene i tråd med nvl. § 23 er det også åpnet adgang for å dispensere "i særskilde tilfelle når det ikke er i strid med føremålet med nasjonalparken", jf. § 5.

4.4.3 Grunneiers rett til å forby ferdsel på egen grunn

Etter verneforskriften § 3 har grunneier fremdeles den juridiske rådighet i behold. Siden motorferdsel ikke omfattes av retten til fri ferdsel etter fril. § 2, verken i utmark (utenfor vei) eller innmark, kan grunneieren alltid forby motorisert ferdsel på egen grunn, jf. Rt. 1973 s. 869. Høyesterett uttalte her om snøscooterkjøring at grunneieren må kunne "forby eller regulere all kjøring med snøscooter i sin utmark". Dette må også gjelde for annen motorisert ferdsel. For privat vei følger det utrykkelig av fril. § 4. Verneforskriften endrer således ikke grunneiers rett til å nekte motorferdsel på egen eiendom.¹¹⁹

For kjøring med motorvogn i utmark utenfor veien gjelder også motorferdsellovens regler jf. fril. § 2 tredje ledd, og det kreves derfor i tillegg særskilt hjemmel for motorferdsel i denne lov, jf. mfl. § 10.

Motorferdselloven innskrenker heller ikke grunneiers rett til å forby eller begrense motorferdsel på egen eiendom, jf. mfl. § 10. I Rt. 1992 s. 1708 opphevet Høyesterett byrettens dom fordi den bygget på grunneiers rettigheter etter mfl. § 10. Høyesterett uttalte at "av denne lovbestemmelse fremgår bare at nevnte lov ikke innskrenker den adgang en grunneier og bruker har etter gjeldende rettsregler til å forby eller begrense motorferdsel på sin eiendom. Bestemmelsen inneholder ikke noe selvstendig forbud. Hvorvidt grunneierens rett er krenket, må avgjøres etter andre lovbestemmelser...". Etter denne dommen er det klart at bestemmelsen i mfl. § 10 ikke kan ses som en selvstendig hjemmel for nedlegge ferdselsforbud på egen grunn. Hjemmel finnes imidlertid i fril. § 4.

---

¹¹⁹ Direktoratet for statens skoger (Statskog SF) benyttet tidligere statlig eierrådighet til å nedlegge forbud mot motorferdsel i utmark.

Privat vei

Utgangspunktet etter verneforskriften er at motorferdsel er forbudt, også på veier. Der det likevel foreligger dispensasjon fra forskriften, kan kjøring og parkering på og langs privat forbys av grunneier.

Etter fril. § 4 første ledd kan grunneier forby ferdsel og parkering med "hestekjøretøy, motorvogn, (derunder sykkel med hjelpemotor)" på eller langs veien, jf. første ledd. på privat vei og parkering av motorvogn på eller langs veien, jf. fril. § 4 første ledd. Ved offentlig vei er det derimot tillatt å parkere i utmark, såfremt det "ikke volder nevneverdig skade eller ulempe", jf. annet ledd. Bestemmelsen kan altså komme til anvendelse på kjøring og parkering langs privat vei i nasjonalparken. Et forbud mot kjøring vil konsumere parkering. Grunneieren kan velge å tillate kjøring, men forby parkering.

Hestekjøretøy kan naturlig omfatte hest og vogn, men ikke riding og kjøring med hest og slede som går inn under fril. § 2 annet ledd. Motorvogn er definert i vegtrafikkloven § 2 som "kjøretøy som blir drevet fram med motor", og kjøretøy i denne sammenhengen er "innretning som er bestemt til å kjøre på bakken uten skinner", jf. samme bestemmelse. "sykkel med hjelpemotor" må være moped og lignende. Kjøring med motorvogn på vei omfattes ikke av motorferdsellovens regler jf. mfl. § 2 tredje ledd, og særskilt hjemmel for motorferdsel på vei er derfor ikke nødvendig etter den loven.

Det er antatt at fril. § 4 første ledd gjelder for bobiler, campingvogner og liknende, også ved parkering. Verneforskriften for Hardangervidda fastslår imidlertid i punkt 4.1.1 at landskapet skal være vernet mot "parkering av campingvogner". Dette innebærer et forbud.

Bestemmelsen i fril. § 4 første ledd omfatter bare "privat veg". Forarbeidene til friluftsløven presiserer at det er definisjon etter lov 21. juni 1963 nr. 23 Veglov (veglova eller vegl.) som skal anvendes. Veglova definerer privat vei negativt som alle andre veier enn offentlige, jf. vegl. § 1 første ledd. Om en vei er offentlig avhenger av om den er "open for allmenn ferdsel" og blir "halden ved like av stat, fylkeskommune eller kommune", jf.

samme bestemmelse. Selv om eiendomsforholdet ikke har betydning, vil i praksis grunnen til offentlig vei være i offentlig eie.¹²⁰

Parkering langs "offentlig veg"

Friluftsløven § 4 annet ledd gir også bestemmelser om parkering ved "offentlig veg". Mens grunneieren etter § 4 første ledd som utgangspunkt alltid kan motsette seg parkering langs privat vei, gjelder det samme ved offentlig vei bare når parkeringen kan "volde nevneverdig skade eller ulempe", jf. annet ledd. Det gis altså ikke bestemmelser om kjøring på veien, som forøvrig reguleres av blant annet vegtrafikkloven.

Skillet mellom privat og offentlig vei har liten betydning for nasjonalparken, da parkering uansett vil begrenses av verneforskriftens punkt 4.6.2 som utelukker parkering andre steder enn ved godkjent parkeringsplass langs Tinnhølvegen. Særlig tillatelse til parkering kan imidlertid gis, for eksempel etter punkt 4.6.3.5 c). Parkering ved offentlig vei i utmark kan forøvrig ikke forbys av grunneier.

"når ikke annet er bestemt"

Grunneiers adgang til å begrense ferdselen gjelder kun "når ikke annet er bestemt", jf. fril. § 4 første setning. Retten kan således innskrenkes av annen lovgivning som forutsetter at andre skal ha adgang til å benytte veien, for eksempel regler om skjøtsel, konsesjonsvilkår i forbindelse med veien, vilkår for offentlig tilskudd til veien, eller servitutter.¹²¹ Grunneier kan heller ikke hindre redningstjeneste og lignende som skjer i henhold til nødrettsreglene. Politimyndighetens adgang til motorferdsel er hjemlet i den ulovfestede generalfullmakten.

---

¹²⁰ Backer, *op. cit.*, s 221 petit.

¹²¹ l.c.

4.5 Hjemmelen i verneforskriften punkt 4.5.1 e)

I tråd med nvl. § 22 kan Direktoratet for naturforvaltning forby all slags ferdsel innenfor nærmere avgrensede deler av nasjonalparken, når det er "naudsynt for å verne naturmiljøet, plante- eller dyrelivet eller geologiske forekomstar", jf. verneforskriften punkt. 4.5.1 e). Ordlyden skiller imidlertid fra forbildet i nvl. § 22. Naturvernloven bruker begrepet "regulere" for annen ferdsel enn den motoriserte, i motsetning til vernebestemmelsens "forby" om all ferdsel. I tillegg inneholder ikke vernebestemmelsen det kvalifiserte kravet til at hensynene "særlig" må gjøre seg gjeldende, jf. nvl. § 22. Som konkludert med i punkt 3.3, vil naturvernlovens ordbruk sannsynligvis medføre at det ikke er hjemmel for å totalforby umotorisert ferdsel hele året, selv ikke innenfor et avgrenset område.

Spørsmålet er hvilken betydning det har for innholdet av vernebestemmelsen at ordlyden ikke er i tråd med mønsterbestemmelsen i naturvernloven. Som drøftet i punkt 3.3.2 om nvl. § 22 som kompetanseskranke, vil bestemmelsen i naturvernloven sette en øvre grense for hva som kan fastsettes av ferdselsreguleringer i en verneforskrift. At verneforskriften går utover disse grensene, må i så fall medføre at den tolkes innskrenkende når det gjelder ikke-motorisert ferdsel.

Det medfører at verneforskriften punkt 4.5.1 e) må forstås slik at annen ferdsel enn den motoriserte ikke kan forbys hele året. Ferdelsbestemmelser kan videre bare fastsettes for avgrensede deler av nasjonalparken. I tillegg må hensynet til plante- eller dyrelivet eller geologiske forekomster "særlig tale for" at det fastsettes restriksjoner. Utover dette vil sannsynligvis verneforskriften samsvare med nvl. § 22. I denne sammenheng vises til kapittel 3, særlig punkt 3.3.3.

4.5.1 Ferdsl i forbindelse med skjøtsel

Den øvrige del av avhandlingen omhandler hvordan ferdsl kan begrenses. Adgangen til ferdsl i forbindelse med skjøtsel er i hovedsak et spørsmål om unntak fra ferdslsrestriksjonene, i og med at vernebestemmelsene stort sett ellers handler om ferdslsbegrensninger. Problemstillingen er i hvilken grad skjøtselstiltak kan gi forvaltningsmyndigheten ytterligere adgang til ferdsl utover det som følger av vernebestemmelsene.

Forvaltningsmyndigheten for Hardangervidda nasjonalpark er delegert til Direktoratet for naturforvaltning, Fylkesmennene i Telemark, Buskerud og Hordaland, og de fylkesvise tilsynsutvalgene.¹²²

Naturvernloven § 4 fastslår at det kan fastsettes nærmere bestemmelser om "skjøtsel" i nasjonalparken. Det antas at bestemmelsen gir adgang til å fastsette unntak fra rådighetsbegrensningene for skjøtselformål. Sannsynligvis kan ikke skjøtselshjemmelen i § 4 forstås slik at det kan fastsette ytterligere rådighetsinnskrenkninger utover det som følger av vernebestemmelsene for øvrig.¹²³

Av verneforskriften fremgår at all motorisert ferdsl er tillatt "i samband med skjøtselfoppgåver", jf. punkt 4.6.1. Det tilsier at alle former for motorisert ferdsl er tillatt, så lenge den kan knyttes til skjøtselfoppgåvene. Punkt 4.5.1 d) unntar ikke ferdsl i

---

¹²² Ved kgl. res 25. oktober 1996 ble Kongens myndighet til å fastsette hvem som er forvaltningsmyndighet for verneområder delegert til Miljøverndepartementet. Vedtaket gjaldt alle vedtak truffet i medhold av gjeldende naturvernlov. I brev av 25. juni 1998 ble Miljøverndepartementets myndighet delegert videre til Direktoratet for naturforvaltning. For Hardangervidda nasjonalpark har Direktoratet for naturforvaltning fastsatt at de statlige, fylkesvise tilsynsutvalgene har forvaltningsansvar for verneforskriftens punkt 4.1.3 a - c, 4.3.2, 4.4, 4.6, og § 5 avgrenset til motorisert ferdsl, jf. brev fra Direktoratet for naturforvaltning 7. juni 2002. Fylkesmennene har forvaltningsansvar for de bestemmelser i forskriften som ikke faller inn under ansvaret til tilsynsutvalgene eller Direktoratet for naturforvaltning.

¹²³ Backer, *op. cit.*, s. 243 og 344.

forbindelse med skjøtsel, i motsetning til for eksempel oppsyn. Umotorisert ferdsel i forbindelse med skjøtsel er derfor tillatt på lik linje med umotorisert ferdsel forøvrig. For å få en viss sammenheng, kan imidlertid ikke adgangen til motorisert ferdsel være videre enn for annen ferdsel. Der motorisert ferdsel tillates i forbindelse med skjøtsel, må det også gjelde for annen ferdsel.

Aktsomhetsbestemmelsen i punkt 4.5.1 a) må også gjelde for ferdsel i forbindelse med skjøtsel. At "alle skal oppføre seg omsynsfullt og varsamt for ikke å skade natur- og kulturverdier, forstyrre dyreliv eller beitedyr eller vere til ulempe for andre" vil til en viss grad være begrensende. Tilsvarende gjelder for punkt 4.6 om at det er "ei målsetting å halde motorferdsel i nasjonalparken på eit lågast mogleg nivå.", og at det bare tillatt med "naudsynt" motortransport.

Spørsmålet er dermed hva som faller inn under "skjøtselsoppgåver" i verneforskriften punkt 4.5.1 d), siden all motorferdsel "i samband med" skjøtselsoppgavene og annen ferdsel som utgangspunkt er tillatt. Spørsmålet har først og fremst betydning for motorisert ferdsel og annen ferdsel som ikke har hjemmel i andre bestemmelser. For eksempel ferdsel til fots krever stort sett ikke rettslig grunnlag i det hele tatt. Se punkt 4.3.1 over.

"skjøtselsoppgåver"

Språklig kan "skjøtselsoppgåver" forstås som oppgaver i forbindelse med vedlikehold, reparasjon og istandsetting. Det siktes til oppgaver som forvaltningsmyndighetenes utfører, ikke som grunneier gjør på eget initiativ.¹²⁴ Se forøvrig nedenfor om forholdet til grunneier. Klare tilfeller som grensemerking, inngjerding og oppsetting av informasjonstavler kan også sies å falle inn under begrepet, selv om de også omfattes av nvl. §21.¹²⁵ Den nærmere avgrensning er imidlertid uklar.

---

¹²⁴ibid. s. 242.

¹²⁵ ibid. s. 244.

Av verneforskriften punkt 4.1.3 j) fremgår at tillatelse kan gis til "skjøtsel" av kulturminne og kulturmiljø. Dette kan trekke i retning av at slike oppgaver faller utenfor begrepet, i og med at skjøtsel er nevnt uttrykkelig og at det kreves særskilt tillatelse. Når det gjelder andre tiltak som kan karakteriseres som skjøtelsoppgaver, for eksempel restaurering av steinbuer, merking og kvisting av nye ski og turistløyper, og vedlikehold av sleper, jf. punkt 4.1.3, er løsningen mer åpen. For disse aktivitetene er ikke skjøtsel nevnt i sammenheng, men det kreves særskilt tillatelse.

Naturvernloven § 4 gir ingen veiledning i hvordan "skjøtsel" skal forstås. Av forarbeidene til naturvernloven går det frem at begrepet skal omfatte "tilsyn og andre liknende ordninger for å vareta området".¹²⁶ Dette tilsier imidlertid et svært omfattende og generelt skjøtelsbegrep, og utover tilsynsordninger, er det vanskelig å si hvilke konkrete aktiviteter som omfattes.

Først og fremst vil formålet med Hardangervidda nasjonalpark sette en ytre grense for hvilken aktivitet som kan tillates i forbindelse med skjøtsel. Skjøtelsiltak kan bare utføres for "å verne ein del av eit særleg verdfullt høg fjellsområde" for å bevare "landskapet med planter, dyreliv, natur- og kulturminne og kulturmiljøet", jf. verneforskriften § 2. Formålet er i seg selv omfattende, og vil sannsynligvis ikke medføre noen innskrenkning i forarbeidenes forståelse av begrepet.

Det kan derfor ikke antas uten videre at alle slags tiltak som ivaretar dette formålet er tillatt. Type aktivitet eller rådighet må vurderes nærmere.¹²⁷

Skjøtsel for å opprettholde verneverdiene

Vernebestemmelsene gir som utgangspunkt ikke det offentlige noen positiv rådighet over nasjonalparkområdet, jf. Rt. 1980 s 94. I dommen uttaler Høyesterett at rådigheten fortsatt ligger hos grunneier med de reservasjoner som følger av de andre verneregler.

---

¹²⁶ Ot.prp. nr. 68 (1969-70), s. 4.

¹²⁷ Backer, *op. cit.*, s. 244.

Både formålsbetraktninger og forvaltningspraksis taler imidlertid for at det offentlige kan iverksette fysiske tiltak for å oppfylle verneformålet.¹²⁸ Dette støttes også av enkelte avgjørelser som synes å forutsette at forvaltningsmyndighetene har en viss adgang til å foreta skjøtselstiltak som ligger innenfor formålet med vedtaket, se for eksempel Rt. 1987 s. 311 og Rt. 1989 s. 1339.

Forutsetningen er at tiltakene fremmer konkrete mål som er fastlagt i vernevedtaket, og ligger innenfor det generelle formål som verneforskriften oppstiller for nasjonalparken. Skjøtselsbegrepet omfatter derfor tiltak for å opprettholde verneverdiene i nasjonalparken. Først og fremst innebærer det å avbøte naturinngrep, som for eksempel gjenfylling av grøfter, og naturlige prosesser som forringer verneverdiene, for eksempel rydde gjengrodd område etter opphørt beite eller slått. Grensen vil gå ved tiltak som går lengre enn å opprettholde naturtilstanden da nasjonalparken ble opprettet, for eksempel å legge forholdene bedre til rette for visse arter og lignende. Selv om en viss tilbakeføring i eksisterende forhold kan godtas, vil slike tiltak som hovedregel falle utenfor begrepet.

Dersom tiltak for å lette tilgangen til nasjonalparken, for eksempel anlegg av stier og lignende, kan bidra til å kanalisere ferdselen, vil det være selvstendig grunnlag for å anse tiltaket som skjøtsel. Nasjonalparkens formål om "naturvenleg friluftsliv", jf. verneforskriften § 2, taler for at anlegg og merking av stier kun for å øke tilgjengeligheten også omfattes. Grensen vil gå ved anlegg av parkeringsplass og mer omfattende tiltak.¹²⁹

Forholdet til grunneier

Hvilken adgang det er til å utføre skjøtsel på privat grunn avhenger av tiltaket, og må vurderes i forhold til formålet, verneverdiene, hensynet til grunneier, legalitetsprinsippet etc. *Ferdsel* som er hjemlet i skjøtselsbestemmelse må imidlertid grunneier finne seg i, også motorisert ferdsel.¹³⁰

---

¹²⁸ l.c.

¹²⁹ De to foregående avsnitt Backer, *op. cit.*, s. 244-247.

¹³⁰ *ibid.* s. 257.

Kan grunneier pålegges å utføre skjøtselstiltak?

I Rt. 2002 s. 1069 om Landavatnet naturreservat uttalte Høyesterett at skjøtselshjemmelen ikke gir adgang til å pålegge grunneieren eller andre privatpersoner å utføre skjøtselstiltak. Etter dommen er det i utgangspunktet forvaltningsmyndigheten som skal stå for skjøtselen, enten gjennom å foreta denne selv, eller ved å gi grunneier tillatelse til skjøtsel.

Vernebestemmelsen kan altså ikke gi direkte påbud til grunneieren om å utøve en bestemt rådighet. Dette betyr for eksempel at det ikke er adgang til å pålegge brukeren å holde fast ved en bestemt driftsform, selv om denne driftsformen er en forutsetning for å opprettholde landskap som man ønsker å verne.¹³¹ Derimot kan verneforskriften inneholde forbud mot bruksendringer, og i en dispensasjon kan det gis pålegg i samsvar med alminnelige forvaltningsrettslige regler om vilkår.

Selv om et tiltak er lovlig i forhold til grunneieren, fordi det faller innenfor lovens hjemmel for skjøtsel, kan verneformålet stille krav til valget mellom forskjellige skjøtselstiltak og utførelsen av dem. Tidspunkt og fremgangsmåte må velges slik at det ikke oppstår vesentlige miljøforstyrrelser. I bestemte områder eller til bestemte tider kan det være nødvendig, også rettslig, å unngå skjøtsel med bruk av motoriserte hjelpemidler.¹³²

Oppsummering

Det er bare ferdsel i forbindelse med skjøtsel som er interessant for denne avhandlingen. Verneforskriften for Hardangervidda tillater all motorisert ferdsel "i samband med skjøtselsoppgåver", jf. punkt 4.6.1, og annen ferdsel som ellers i nasjonalparken. Skjøtselsoppgaver kan for eksempel være vedlikehold, reparasjon og istandsetting, og grensemerking, inngjerding og oppsetting av informasjonstavler. Tiltak som restaurering av steinbuer og vedlikehold av sleper omfattes sannsynligvis ikke. Formålet med nasjonalparken setter en ytre grense for hvilken rådighet som kan utøves som skjøtsel, men tilsier også at skjøtselbegrepet kan omfatte tiltak for å opprettholde verneverdiene i

---

¹³¹ Backer (2002) s. 204.

¹³² Backer (1986), s. 247.

nasjonalparken. Skjøtsel skal både avbøte naturinngrep og naturlige prosesser som forringer verneverdiene. Grensen vil gå ved tiltak som går lengre enn å opprettholde naturtilstanden da nasjonalparken ble opprettet. Ferdsel i forbindelse med alle de overnevnte tiltakene er altså tillatt, jf. "i samband med" i verneforskriftens punkt 4.6.1. Særlig for motorisert ferdsel vil det tilsi en betydelig utvidelse av anvendelsesområdet.

5 Oppsummering

På bakgrunn av betraktningene som er gjort over, skal det kort oppsummeres.

Hovedproblemstillingen for avhandlingen er hvordan kan ferdselen i nasjonalparken begrenses, og hvilke restriksjoner som er lagt på ferdselen i Hardangervidda nasjonalpark.

Vern som nasjonalpark forutsetter at det fastsettes et særskilt vedtak, jf. nvl. § 4. Naturvernloven §§ 3 og 22 stiller minimumskrav til vedtakets innhold og områdets kvalitet, størrelse og eierforhold. Vernet innebærer at det legges restriksjoner på blant annet ferdsel i området. Ferdelsrestriksjonene gjelder også for grunneier, der ikke annet er bestemt, og tilsvarende kan andre rettigheter innskrenkes, for eksempel allemannsretter og allmenningsretter.

Den første delen av problemstillingen gjelder naturvernlovens kompetanseregler, hvilke ferdselsrestriksjoner som kan fastsettes i en nasjonalpark, og hvilke muligheter som finnes for å begrense ferdselen.

Bestemmelsen i nvl. § 22 åpner for at det kan settes forbud mot motorisert ferdsel i nasjonalparken når hensynet til naturen tilsier det. Reelle hensyn medfører imidlertid at motorisert ferdsel alltid kan forbys i en nasjonalpark, også hele året. Også mindre strenge regler kan fastsettes.

For annen ferdsel er adgangen til å fastsette ferdselsrestriksjoner mer begrenset. Ordlyden i nvl. § 22 og formålsbetraktninger taler for slik ferdsel sannsynligvis ikke kan totalforbys hele året, og forøvrig kun reguleres i deler av nasjonalparken. Likevel må nok vernehensyn tillegges mer vekt i en nasjonalpark enn utenfor.

Motorisert ferdsel defineres i mfl. § 2 første ledd, og omfatter typisk transport med bil, traktor, motorsykkel, snøscooter, motorbåt og lignende. Annen ferdsel inkluderer blant annet å gå, med og uten ski på beina, sykling, bruk av hest og robåt. Grensen mellom de to ferdselsformene er i utgangspunktet ikke problematisk.

Avgrensningen mot aktivitet som står i nær tilknytning til ferdsel, men som ikke språklig omfattes av ferdselsbegrepet, vil derimot kunne skape tvil om aktiviteten skal reguleres sammen med ferdselen. Ordlyden i § 22 ekskluderer aktiviteter som overnatting, gjøre opp bål, adgangen å merke stier og løyper, og fortøyning. Praksis viser også at merking, kvisting, varding, oppsetting av veivisere mv. ofte er særskilt regulert, og det kan tale for at slike aktiviteter ikke omfattes. Det finnes imidlertid tilfeller der slike aktiviteter er hjemlet i nvl. § 22 som underbygger motsatt løsning, for eksempel. Dersom det antas at ferdselsbegrepet i nvl. § 22 er enhetlig, se note 49, vil slike tiltak falle inn under bestemmelsens virkeområde. Reelle hensyn tilsier også at ferdsel kan tillates i forbindelse med enkelte aktiviteter som av praktiske årsaker forutsetter ferdsel. For eksempel der det foreligger jakt-, fangst- eller fiskerett, må nødvendigvis ferdsel i forbindelse med aktiviteten også tillates. Her må det imidlertid presiseres at adgangen for visse former for ferdsel, særlig motorisert ferdsel, er begrenset.

Mye taler derfor for at ferdselsrestriksjonene kan differensieres etter hvilken ferdselsform det er spørsmål om. Ikke-motorisert ferdsel kan i større grad enn motorisert tillates i en nasjonalpark. Restriksjonene kan også variere for de forskjellige delene av verneområdet.

Grunneier har i tillegg en vidtrekkende adgang til å nedlegge forbud mot motorisert ferdsel på egen grunn.

Den andre delen av problemstillingen er rettet mot vernevedtaket for Hardangervidda nasjonalpark, for å se på hvilke konkrete ferdselsrestriksjoner som gjelder for dette området.

Utover aktsomhetsbestemmelsen i verneforskriften punkt 4.5.1 a) og enkelte dispensasjonsbestemmelser i punkt 4.5.1, er regulering av ikke-motorisert ferdsel i Hardangervidda nasjonalpark stort sett overlatt til friluftsløven. Dette henger sammen med at friluftsliv også er et av formålene med nasjonalparken, jf. verneforskriften § 2, og i realiteten vil ferdselsretten innenfor verneområdet stort sett tilsvare ferdselsretten utenfor.

Ferdselsretten etter friluftsløven har et vidt virkeområde, og omfatter fri ferdsel til fots i utmarksområder, vinterferdsel over innmark og vei, jf. fril. § 2 første ledd. Adgangen til ferdsel med hest, kjelke er etter annet ledd noe mer begrenset. Sykling er derimot henvist til særskilte områder i nasjonalparken, jf. verneforskriften punkt 4.5.1 c).

Som hovedregel er motorisert ferdsel forbudt i hele nasjonalparken, jf. verneforskriften punkt 4.6.1. Verneforskriften har imidlertid flere generelle og spesifiserte unntak og dispensasjonshjemler for nødvendig transport i området. Unntakene omfatter for det første begrenset kjøring på Tinnhølvegen til visse formål og bruk av fly over 300 meter, jf. punkt 4.6.1 og 4.6.2. Kjøring på Tinnhølvegen og begrenset bruk av båt er også tillatt i forbindelse med garnfiske av et visst omfang, og ved villreinjakten. I forbindelse med villreinjakten er bruk av fly tillatt på vann for uttransportering av felt villrein.

All ferdsel i forbindelse med politi-, brannvern-, redningstjenester og skjøtsels- oppsyns- og forvaltningsoppgaver er tillatt i nasjonalparken, jf. punkt 4.5.1 e) og 4.6.1.

Når det gjelder motorisert ferdsel må utgangspunktet være at tilknyttede aktiviteter ikke gir automatisk rett til motorisert transport, men krever særskilt tillatelse. For annen ferdsel er det derimot andre hensyn som gjør seg gjeldende, særlig hensynet til friluftslivet. Derfor vil ferdsel i stor grad kunne tillates i forbindelse med tilknyttede aktiviteter. Det vil sannsynligvis være tillatt med ferdsel i forbindelse med merking og kvisting av gjeldende ski og turistløyper og i forbindelse med høsting, herunder sanking av sopp og bær og jakt og fiske.

Ferdsl i forbindelse med skjøtsel står i en særstilling, i og med at det er et spørsmål om unntak fra ferdslsrestriksjonene. Skjøtselsbestemmelsene viser at forvaltningen kan gis ytterligere adgang til ferdsl enn det som fremgår av vernebestemmelsene.

6 Litteraturliste

Bøker og artikler

Backer, Inge Lorange. *Innføring i naturressurs- og miljørett*. 4. utg. Oslo, 2002

Backer, Inge Lorange. *Naturvern og naturinngrep*. Stavanger, 1986

Eckhoff, Torstein og Jan E. Helgesen. *Rettskildelære*. 5. utg. Oslo, 2001

Eckhoff, Torstein og Eivind Smith. *Forvaltningsrett*. 7. utg. Oslo, 2003

Falkanger, Thor. *Fast eiendoms rettsforhold*. Oslo, 2002

Røhnebæk, Ørnulf. *Miljø og jus*. Oslo, 1995

Lover og forskrifter

Lov 17. mai 1814 Kongeriget Norges Grundlov

Lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov

Lov 28. juni 1957 nr. 16 om friluftslivet

Lov 18. juni 1965 nr. 4 Vegtrafikklov

Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker

Lov 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern

Lov 6. juni 1975 nr. 31 om utnytting av rettar og lunnende m.m. i statsallmenningane

Lov 10. juni 1977 nr. 82 om motorferdsel i utmark og vassdrag

Lov 29. mai 1981 nr. 38 om viltet

Lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v.

Lov 21. juni 1996 om statlig naturoppsyn

Lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann

Forskrift 10. april 1981 om vern for Hardangervidda nasjonalpark – Odda, Ullensvang og Eidfjord kommunar, Hordaland, Vinje, og Tinn kommunar, Telemark, Hol, Nore og Uvdal kommunar, Buskerud, med endringer 6. juni 1997 og 31. mai 2002

Forskrift 15. mai 1988 nr. 356 for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag

Forarbeider

Innstilling om ny lov om naturvern (1968)

NOU 1974:30 A Bruken av Hardangervidda

NOU 1974:30 B Hardangervidda, natur – kultur – samfunnsliv

NOU 1986:13 Ny landsplan for nasjonalparker

NOU 2004:28 Lov om bevaring av natur, landskap og biologisk mangfold
(Naturmangfoldloven)

Ot.prp. nr. 2 (1957) om lov om friluftslivet

Ot.prp. nr. 68 (1969-70) om lov om naturvern

Ot.prp. nr. 39 (1980-81) om lov om endring i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern

Ot.prp. nr. 65 (1968-69) om lov om naturvern

Ot.prp. nr. 27 (1995-96) om lov om endringer i lov 28. juni 1957 nr. 16 om friluftslivet

St.meld. nr. 62 (1991-92) Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge

St.meld. nr. 62 (1991-92) Om norsk natur

St.meld. nr. 43 (1978-79) Om Hardangervidda

Innst. S. nr. 369 (1980-81) om vern av norsk natur

Innst. S. nr. 361 (1978-79) Innstilling fra den forsterkede kommunal- og miljøvernkomité om Hardangervidda

Rettspraksis

Rt. 1963 s. 1263

Rt. 1973 s. 869

Rt. 1980 s. 94

Rt. 1983 s. 812

Rt. 1984 s. 643

Rt. 1986 s. 199

Rt. 1978 s. 442

Rt. 1987 s. 311

Rt. 1987 s. 934

Rt. 1989 s. 1339

Rt. 1992 s. 8

Rt. 1992 s. 1708

Rt. 1995 s. 1427

Rt. 1998 s. 1164

Rt. 2000 s. 1455

Rt. 2002 s. 1069

Forvaltningspraksis og uttalelser

Rundskriv T-1/96 Om lov om motorferdsel i utmark og vassdrag av 10. juni 1977 nr. 82

Rundskriv T-6/97 Om lov om friluftslivet av 28. juni 1957 nr. 16

Andre kilder

Fylkesmennene i Buskerud, Hordaland og Telemark. *Årsmelding 1998-2000 for*

*Hardangervidda nasjonalpark, Skaupsjøen/Hardangerjøkulen og Møsvatn Austfjell
landskapsvernområder, 2001*

Fylkesmennene i Buskerud, Hordaland og Telemark. *Årsmelding 2001-2003 for*

*Hardangervidda nasjonalpark, Skaupsjøen/Hardangerjøkulen og Møsvatn Austfjell
landskapsvernområder, 2004*

Direktoratet for naturforvaltning, Fylkesmennene i Buskerud, Telemark og Hordaland.
Forvaltningsplan for Hardangervidda nasjonalpark med landskapsvernområder.
Rapport 2003-1, 2003

7 Vedlegg

Verneforskriften for Hardangervidda nasjonalpark

Forskrift om vern for Hardangervidda nasjonalpark - Odda, Ullensvang og Eidfjord kommunar, Hordaland, Vinje og Tinn kommunar, Telemark, Hol, Nore og Uvdal kommunar, Buskerud.

Fastsett ved kgl.res. av 10. april 1981. Fremja av Miljøverndepartementet. Endra 6 juni 1997 nr. 1122 (med ikrafttredelse 1 jan 1998 for endringene iflg. forskrift 9 okt 1997 nr. 1127), 31 mai 2002 nr. 542 (forskriften kunngjort i sin helhet).

I medhald av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63, §3 , jfr. §4 , og §21 , §22 og §23 , er det ved kgl.res. av 10. april 1981 fastsett at eit område i kommunane Odda, Ullensvang og Eidfjord i Hordaland fylke, kommunane Vinje og Tinn i Telemark fylke og kommunane Hol og Nore og Uvdal i Buskerud fylke, skal leggjast ut som nasjonalpark med namnet Hardangervidda nasjonalpark. Forskriften er endra med kgl.res. 31 mai 2002 nr. 542 og lyder etter dette:

§1. Storleik og grenser

Nasjonalparken omfattar delar av statsallmenningane Eidfjord, Ullensvang, Odda, Røldal, Øvre Numedal og heile Rauland statsallmenning og heile eller delar av følgjande gnr./ bnr.:

Eidfjord kommune:

Sandvadet stølssameige beståande av gnr./ bnr. 16/ (1), 2, (3).

Frisæter - Kristofferbu - Olavsvalen stølssameige beståande av gnr./ bnr. 5/4, (8, 12, 14), 19, (40).

Vedalen og Fivlingen grunneigarlag beståande av gnr./ bnr. 4/1, 5 - 5/1, 2, 3, 5, 6, 7, 9, 11, 13, 15, 16, 17, 27, 33 - 6/1, 2, 3, 4 - 7/1, 2 - 15/1, 2, 3 - 25/1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 16, 17, 18, 21, 25, 39, 40, 43, 47, 48, 53, 85, 91.

Hadle - Drolstøl - Skiseter sameige beståande av gnr./ bnr. 8/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 26 - 14/1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 12.

Bjoreidalen søndre sameige beståande av gnr./ bnr. 8/1, 4, 10 - 5/9 - 20/1 - 24/2.

Veigdalen sameige beståande av gnr./ bnr. 9/1, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 17, 34 - 10/1, 2, 3, 4, 8 - 11/1, 2 - 12/1, 2, 6 - 13/1, 2, 4, 7, 8, 10, 23 - (13/5).

(Nr. i parentes ovafor ligg i Ullensvang kommune)

Ullensvang kommune:

Kvanndal - Rjuen sameige beståande av gnr./ bnr. 142/1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11 - 143/1, 2, 3 - 144/1, 2 - 145/1, 2 - 146/1, 2, 7, 4 - 147/1, 3, 4, 5.

Grøndalen stølssameige beståande av gnr./ bnr. 139/1, 2, 3, 4, 5, 6.

Gravdal stølssameige beståande av gnr./ bnr. 149/1 - 70/1, 2 - 72/3.

Nasene stølssameige bestående av gnr./ bnr. 143/1, 2, 3 - 106/2.

Fodnastøl bestående av gnr./ bnr. 144/1, 2 - 145/1, 2 - 146/1, 2, 3, 4 - 147/1, 3, 4, 5.

Stavali gnr./ bnr. 76/1.

Helnaberg stølssameige bestående av gnr./ bnr. 148/1, 2, 3, 4 - 149/2 - 128/7.

Skuggabjørg stølssameige bestående av gnr./ bnr. 64/4 - 150/1, 2 - 151/1, 2, 3, 4, 5, 6, 8.

Vivheller stølssameige bestående av gnr./ bnr. 71/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9.

Reppane stølssameige bestående av gnr./ bnr. 85/1, 3, 6, 8, 18.

Monkabu stølssameige bestående av gnr./ bnr. 82/1, 2, 3, 4 - 84/4, 8, 10, 15, 17.

Kinsekvelv stølssameige bestående av gnr./ bnr. 78/1, 3, 4, 5.

Solheimedalen stølssameige bestående av gnr./ bnr. 81/1, 2, 4 - 83/1, 2 - 84/1, 2, 3.

Fagerli stølssameige bestående av gnr./ bnr. 79/1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 18, 19, 21 - 80/1, 2, 3.

Heimste Hadlaskard stølssameige bestående av gnr./ bnr. 50/2, 4 - 51/1, 7 - 52/1, 2, 3 - 53/1, 2, 3, 4, 5 - 54/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 - 55/1, 2, 3, 4 - 56/1 - 57/1, 2 - 58/1, 2 - 59/3, 4 - 60/1, 2 - 61/1, 2, 3, 4 - 62/1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 - 63/1, 2 - 64/2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11 - 65/1 - 66/1, 3, 5, 7, 8 - 67/1, 2, 3 - 68/1, 2, 3, 4 - 69/1, 2, 3, 4 - 70 / 1 - 71/1, 2, 4, 5, 8, 9 - 72/1, 2, 3 - 73/1, 4, 5 - 74/1, 5, 9, 10, 12, 14, 17, 21, 22, 23, 24, 25, 26 - 75/1 - 76/1 - 77/1, 3, 4 - 78/1, 3, 4, 5 - 79/1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11 - 80/1, 2, 3 - 81/1, 3 - 82/1, 2, 3, 4 - 83/1, 2 - 84/1, 2, 3, 8, 9, 10, 11, 17 - 85/3, 6, 8 - 98/1, 2, 4, 5, 7, 8 - 99/1, 3 - 101/6 - 102/1, 2 - 103/1 - 104/3 - 105/1, 2 - 106/1, 2 - 139/1, 2, 3, 4, 5, 6 - 142/1, 5, 8 - 143/2 - 144/2 - 145/1, 2 - 146/1, 3, 4 - 147/1, 3 - 148/1, 2, 4 - 149/1, 2 - 150/1, 2 - 151/1, 2, 3, 4, 6, 7, 8.

Skriksete stølssameige bestående av gnr./ bnr. 72/3 - 76/1 - 77/1, 3, 4.

Opesjo stølssameige bestående av gnr./ bnr. 74/1, 5, 9, 10, 11, 12, 14, 17, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 29 - 75/1.

Solbjørg stølssameige bestående av gnr./ bnr. 72/1, 2, 3, 5 - 73/1, 4, 5.

Peisabotn - Fagradal stølssameige bestående av gnr./ bnr. 72/1, 2, 3, 5 - 73/1, 4, 5 - 77/1, 2, 4.

Fellesområde Opedal - Frøyenes/ Loft/ Eidnes bestående av gnr./ bnr. 72/1, 2, 5 - 73/1, 4, 5 - 74/1, 5, 9, 10, 11, 12, 14, 17, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 29 - 75/1 - 77/1, 4.

Finnabu - Vatnali - Langedalen stølssameige bestående av gnr./ bnr. 74/1, 5, 9, 10, 11, 12, 14, 17, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 29 - 75/1.

Odda kommune: gnr./ bnr. 20/2, 3 - 39/5, 6, 7, 8, 9, 10.

Vinje kommune: gnr./ bnr. 88/6, 11 - 99/2, 5 - 101/1, 2 - 133/1, 2, 3 - 162/3 - 164/3 - 165/1, 2, 6 - 166/1, 2.

Tinn kommune: gnr./ bnr. 23/2 - 49/7 - 56/1 - 57/12, 13 - 69/11 - 72/1, 7.

Hol kommune: gnr./ bnr. 86/1, 4 - 87/2, 3, 12, 22 - 94/2 - 95/1 - 97/2, 4 - 98/1, 3 - 99/2 - 102/3 - 104/1.

Nore og Uvdal kommune: gnr./ bnr. 2/3, 4, 5, 6 - 3/3, 7 - 5/1, 3, 4 - 11/1 - 18/1 - 22/1 - 35/1, 8 - 40/1 - 51/1 - 56/13, 26 - 60/2 - 61/8 - 62/1, 3 - 63/3 - 64/3 - 68/4 - 73/1 - 74/6 - 75/2 - 91/1 - 92/4 - 100/1 - 101/1 - 102/1 - 103/2, 4 - 105/1 - 106/1 - 107/1, 2.

Rollag kommune: gnr./ / bnr. 19/2, 6.

Det samla areal i nasjonalparken er omlag 3422 km². Av dette ligg ca. 1813 km² i Hordaland fylke, 767 km² i Telemark fylke og 842 km² i Buskerud fylke.

Nasjonalparken har følgjande grenser:

Grensa tek utgangspunkt på Bjordalshøgden, h. 1251 (1) i Hol kommune, går søraustover til Falkenuten, h. 1252 (2) og sør-søraustover til utlaupet av Heinelvi i Numedalslågen (3), derifrå søraustover fram til h. 1255 (4) sør for Ormetjørnane, h. 1202. Derifrå i sør-sørvestleg retning til Beltenuten, h. 1280 (5) og vidare til punkt (6) på vestenden av Fiskeløktjørni, derifrå til Skjortevarden, h. 1353 (7) og austre Hettehove, h. 1412 (8). Derifrå søraustover til Grytekilnuten, h. 1364 (9) og Vikfjellet, h. 1474 (10). Grensa går så sørvestover til Stordalsnutan, h. 1444 (11) fram til Hyttenutan, h. 1450 (12). Derifrå vestover til h. 1311 (13) søraust om Bjørnegrønutan. Derifrå sør-søraustover over Såtenutan h. 1462 (14) fram til møte med grensepunkt for Rauland statsallmenning, h. 1496 (15). Grensa følgjer så statsallmenningsgrensa fram til Stokkholmen, h. 1600 (16). Derifrå nordvestover til Grothalsen, h. 1402 (17) og fram til kolle h. 1201 (18) i sørenden av Fjærerittjønni. Derifrå vestover til Vassdalseggi h. 1361 (19) og fram til h. 1312 (20) søraust av Midnutvatnet. Derifrå sør-sørvestover til sørenden av nedre Poddevatnet (21) og derifrå sørvestover til Mannevasseggi, h. 1416 (22). Derifrå mot vest over høgden 1572 (23) og 1693 (24) til knekkpunkt for statsallmenningsgrensa søraust for Storekvelven (25). Grensa følgjer statsallmenningsgrensa nord-nordvest til neste knekkpunkt (26) og derifrå til austsida av Trossortjørni (27) og fram til punkt (28) i Middalen ca. 1000 m nordaust for Middalsbu turisthytte. Derifrå vest-nordvestover til sørenden av Vivassvatnet (29) og fram til Sandskarnuten h. 1382 (30) på statsallmenningsgrensa. Grensa følgjer statsallmenningsgrensa sørvestover til knekkpunkt h. 1346 (31). Derifrå går grensa vest-nordvestover til Reinsnosi h. 1639 (32), derifrå nord-nordvest til vestsida og utlaupet av Svartavatnet (33) fram til Ruvjenuten h. 1120 (34). Derifrå går grensa mot nord til knekkpunkt (35) for statsallmenningsgrensa nordvest for Berrvassdalen og følgjer statsallmenningsgrensa nordover til nytt knekkpunkt h. 1448 (36). Grensa går så nordaustover til Ruklenuten h. 1608 (37) og aust-nordaustover fram til nordenden av Hattasteinsvatnet (38). Derifrå går grensa nordaustover til austenden av Breidavatn (39) og nordover til Såto h. 1460 (40). Derifrå går grensa nordaustover til nordenden av Kvannanuttjørni (41) og austenden av øvre Håvardsvatnet (42). Grensa går vidare mot nord

til austenden av nedre Nonskardvatnet (43). Derifrå nordvestover til sørenden av Nonskardvatnet (44) og nordvestover til Selhæ h. 1526 (45) og nord-nordvestover til austenden av vesle Tyssevatn (46). Grensa går så nordvestover til Treshøgdi h. 1681 og vidare til Rossavarden h. 1400, derifra vest-nordvestover langs statsallmenningsgrensa til knekkpunkt ved nordaustenden av Yskjevavn (48), og nord-nordvestover langs Røvelseggi til punkt h. 1410 (49). Grensa går vidare nord-nordaustleg til punkt h. 1072 (50) aust for Middagsnuten og vidare nordover til punkt h. 1197 (51) vest for Kjølevatni og derifrå nordaustleg til terskel og inntak for Råi Kraftstasjon (52) i Husedalen og vidare i same retning til Errunuten h. 1304 (53). Derifrå går grensa austover til Brottefonnshove h. 1433 (54) og Sovarenuten h. 1648 (55), vidare søraustleg til Fagranuten h. 1459 (56), Blyberg h. 1197 (57) og ned til punkt der Vivo går ut i Veigvassdraget (58). Derifrå går grensa aust-nordaustover opp til Fljotdalsfjell h. 1301 (59) og nordaustover til Fruo h. 1196 (60) og derifrå aust-nordaust til Kistenuten h. 1135 (61). Grensa går vidare i søraustleg retning til store Bjoreinuten h. 1280 (62) og ned til Høgahæ h. 1408 (63). Vidare går grensa austover til ho treff land på nordsida av Bjoreio (63A). Derifrå går grensa søraustover langs elva mot Tinnhøldammen til ein stor stein i terrenget mellom parkeringsplassen og dammen (63B) og derifrå nordover til Trondbunuten h. 1344 (64) og austover til Hyttehaugen h. 1321 (65). Derifrå nordaustover til Nibbennuten h. 1352 (66) og austover til Skyttarbuhovda h. 1267 (67). Grensa går derifrå nordover til ho i eit punkt møter grensa mellom kommunane Hol og Nore og Uvdal på austersida av øvre Hein (68). Derifrå går grensa aust-nordaustover til store Grønenuten h. 1384 (69) og vidare til utgangspunktet Bjordalshøgdi h. 1251 (1). Dei nøyaktige grensene skal oppmerkjast i marka og då hovudsakleg ved markering av grensepunkta. Grensene er innteikna på eit kart i målestokk 1:100.000 datert Miljøverndepartementet mars 1981. Kartet vert oppbevart i kommunane, hjå fylkesmennene skogforvaltninga og Miljøverndepartementet. Kartet svarar til følgjande kart i M 711-serien (1:50.000): 1314 I Røldal, 1315 I Ullensvang, 1315 II Ringedalsvatn, 1414 I Songevatn, 1414 IV Haukelisæter, 1415 I Bjoreio, 1415 II Nordmannslågen, 1415 III Hårteigen, 1415 IV Eidfjord, 1416 II Hardangerjøkulen, 1416 III Myrdal, 1514 I Frøystul, 1514 IV Møsstrand, 1515 I Skurdalen, 1515 II Kalhovd, 1515 III Lågaros, 1515 IV Hein, 1516 III Hallingskarvet.

§2. Føremål

Føremålet med Hardangervidda nasjonalpark er å verne ein del av eit særleg verdfullt høgfjellsområde på ein slik måte at landskapet med planter, dyreliv, natur- og kulturminne og kulturmiljøet elles vert bevart, samstundes som området skal kunne nyttast for landbruk, naturvenleg friluftsliv og naturoppleving, jakt og fiske og undervisning og forskning.

§3. Rettstilhøve

Grunneigarar og andre rettshavarar skal framleis ha eigedomsrett og bruksrett i nasjonalparken, og kan nytte rettane i den grad det ikkje kjem i strid med verneformålet. Det same gjeld bruk av allmenningsrettar etter fjellova. Der vernereglane gjev løyve til bruk, gjeld dette berre i høve til vernet og gjev ikkje løyve til bruk eller utnytting i strid med rettar eller lovreglar.

§4. Vernereglar

4.1 *Landskap*

4.1.1 Landskapet skal vere verna mot utbyggingar, anlegg og andre inngrep av alle slag, medrekna vegbygging, nydyrking, gjødsling, drenering og anna form for tørrlegging, parkering av campingvogner, brakker, o.l., bergverksdrift, massetak, vassdragsreguleringar, framføring av kraft- og telefonliner, taubaner, heiser og oppføring eller ombygging av bygningar. Det er heller ikkje tillate å utføre forundersøkingar for tekniske inngrep. Opplistinga er ikkje uttømmande.

4.1.2 Reglane under pkt. 4.1.1 skal ikkje vere til hinder for:

- a) Vedlikehald av Tinnhølvegen, bygningar, anlegg, bruer og klopper.
- b) Naudsynt oppsetting av samleleve.
- c) Naudsynt merking og kvisting av ski og turistløyper der dette følgjer gjeldande vinter- og sommarmerking.

4.1.3 Forvaltningsstyresmakta kan gje løyve til:

- a) Ombygging av bygningar innafor eksisterande grunnflate.
- b) Mindre tilbygg til bygningar.
- c) Riving av gamle bygningar og oppføring av nye med same storleik og for same bruk.
- d) Bygging av naust for opplag av båt og utstyr til fiske.
- e) Nybygg eller større tilbygg til eksisterande bygningar, i særskilde tilfelle i samband med landbruksutnytting, utnytting av statsallmenning eller drift av turisthytte.
- f) Restaurering av steinbuer.
- g) Naudsynt merking og kvisting av nye ski og turistløyper.
- h) Bygging av bruer og klopper.
- i) Vedlikehald av sleper.
- j) Vedlikehald, naudsynt skjøtsel og evt. restaurering av kulturminne og kulturmiljø.

4.2 *Dyrelivet*

4.2.1 Dyrelivet og deira buplass, hi, reir og egg skal vere freda mot skade, øydelegging og unødig uro av alle slag, mellom anna fotografering og anna uro i yngletida.

Nye dyrearter må ikkje innførast.

4.2.2 Jakt i samsvar med viltlova er tillate.

4.2.3 Hundar må ikkje sleppast laus i området. Unnateke er bruk av hund til jakt i lovleg jakttid, gjetarhundar for gjeting og sanking av beitedyr og godkjende hundar i samband med oppdrag i politi- og fjellsikringsteneste.

4.2.4 Fiske er tillate i samsvar med lakse- og innlandsfiskelova.

Utsetting av fisk og andre ferskvassorganismar er forbode.
Forvaltningsstyresmakta kan likevel gje løyve til utsetting av fisk etter retningsliner fastsett i forvaltningsplanen.

4.3 *Plantelivet*

4.3.1 Planter, også levande og daude tre og buskar, skal vere freda mot skade og øydelegging av alle slag som ikkje følgjer av vanleg ferdsle og jordbruk. Om ein ikkje tek med rota, kan ein plukke planter. Ein kan òg sanke sopp og bær.

Nye planteartar må ikkje innførast.

4.3.2 Reglane i pkt. 4.3.1 skal ikkje vere til hinder for å ta bjørk, vier, einer, gran og furu til bruk i området om dette ikkje fører til nemnande skade på dei lokale bestandane, for andre arter eller gjev endringar i landskapsbiletet. Tørre furuer og hole tre som kan tene som buplass for fuglar, må ikkje fellast.

Forvaltningsstyresmakta kan gje løyve til å ta torv til taktekkning.

4.3.3 Direktoratet for naturforvaltning kan ved forskrift regulere beiting som kan skade eller øydeleggje naturmiljøet.

4.4 *Geologiske førekomstar*

Det er forbode å bryte laus eller ta bort lausmateriale av stein, mineral eller fossil.

Forvaltningsstyresmakta kan gje løyve til å ta stein til vedlikehald av bygningar o.l.

4.5 *Ferdsle m.m.*

4.5.1

a) Alle skal oppføre seg omsynsfullt og varsamt for ikkje å skade natur- og kulturverdiar, forstyrre dyreliv eller beitedyr eller vere til ulempe for andre.

b) Dersom omsynet til natur, dyreliv eller kulturminne tilseier det, kan forvaltningsstyresmakta syte for at opparbeidde turistruter og -løyper vert omlagde eller nedlagde.

c) Sykling utafor godkjende traktorsleper og Tinnhølvegen er forbode.

d) Forvaltningsstyresmakta kan stille krav om løyve ved organisert ferdsle som kan skade verneverdiane, jf. forvaltningsplanen.

e) Innafor nærare avgrensa delar av nasjonalparken kan Direktoratet for naturforvaltning forby all slags ferdsle heile året eller delar av året når ein reknar det naudsynt for å verne naturmiljøet, plante- eller dyrelivet eller geologiske førekomstar. Regelen gjeld ikkje ferdsle for oppsyns-, politi-, brannvern- eller redningsteneste.

4.5.2 Militær øvingsaktivitet krev løyve frå forvaltningsstyresmakta. All øvingsverksemd skal reduserast til eit minimum.

4.6 *Motorferdsle*

Det er ei målsetting å halde motorferdsle i nasjonalparken på eit lågast mogleg nivå. Motorframkomstmiddel kan derfor berre nyttast når transporten er naudsynt. Ved avgjerda om noko er naudsynt må ulempene med motorferdsle haldast opp mot dei einskilde transportbehova. Forvaltningsstyresmakta skal sjå til at all transport om mogleg vert samordna med grunnlag i ein transportplan utarbeidd for den enkelte kommune/ fylke.

Ved bruk av fly eller helikopter skal all transport utførast av personar eller selskap med luftfart som registrert næring. Dokumentasjon på dette skal kunne førevisast ved kontroll.

All motorisert ferdsle skal rapporterast til forvaltningsstyresmakta etter retningsliner gjeve i forvaltningsplanen.

4.6.1 Motorferdsle til lands og på vatn, landing med luftfarty og flyging under 300 meter er forbode unnateke i samband med militær operativ verksemd, politi-, rednings-, brannvern-, skjøtsels-, oppsyns- og forvaltningsoppgåver. Øvingskøyning til desse formåla er forbode, unnateke etter særskilt løyve.

4.6.2 Forbodet i pkt. 4.6.1 gjeld ikkje:

- a) naudsynt køyning på Tinnhølvegen i samband med vedlikehald av vegen, villreinjakt, turisthyttedrift, slepp og sanking av beitedyr og garnfiske som har eit omfang på minimum 50 garndøgn. Parkering skal skje på godkjend parkeringsplass ved Lagerskuret eller ved « Byen ».
- b) bruk av båt med motor inntil 10 hk på vatn større enn 2 km² i samband med villreinjakt, drift av turisthytter og garnfiske som har eit omfang på minimum 50 garndøgn.
- c) bruk av fly til uttransport av felt villrein på vatn som er fastsett i forvaltningsplanen. Dette gjeld fram til og med tre dagar etter at villreinjakta er slutt.

Forvaltningsstyresmakta kan fastsetje nærare landingsstad.

4.6.3 Transport etter løyve

4.6.3.1 *Storviltjakt*

For naudsynt transport i samband med storviltjakt, kan forvaltningsstyresmakta gje løyve til:

- a) landing med fly eller helikopter.
- b) køyning etter godkjende sleper, jf. pkt. 4.6.4.
- c) bruk av båt med motor inntil 10 hk på vatn mindre enn 2 km².

4.6.3.2 *Garnfiske*

For naudsynt transport av varer, utstyr og fangst i samband med garnfiske som har eit omfang på minimum 50 garndøgn, kan forvaltningsstyresmakta gje løyve til:

- a) bruk av fly eller helikopter.
- b) bruk av beltekøyrety på vinterføre.
- c) køyring etter godkjende sleper, jf. pkt. 4.6.4.
- d) bruk av båt med motor inntil 10 hk på vatn mindre enn 2 km².

4.6.3.3 *Drift av turisthytter*

For naudsynt transport i samband med drift av turisthytter, kan forvaltningsstyresmakta gje løyve til bruk av:

- a) bruk av beltekøyrety på vinterføre til transport av varer og utstyr.
- b) bruk av beltekøyrety for kvisting og staking av skiløyper.
- c) bruk av fly eller helikopter til transport av varer og utstyr.
- d) køyring på godkjent traktorslepe, jf. pkt. 4.6.4.

4.6.3.4 *Landbruksverksemd*

I samband med transport av varer og utstyr til beitebruk og transport i samband med sjuke eller skadde dyr kan forvaltningsstyresmakta gje løyve til:

- a) bruk av fly, helikopter og båt med motor.
- b) bruk av beltekøyrety på vinterføre.
- c) køyring på slepa frå Solheimstulen - Vegarhovd, jf. pkt. 4.6.4.

4.6.3.5 *Andre tilhøve*

Forvaltningsstyresmakta kan gje løyve til:

- a) naudsynt transport med beltekøyrety på vinterføre, fly eller helikopter, av material, brenslé o.l. til hytter og buer. Det kan berre gjevast løyve til køyring etter nærare oppgjevne ruter.
- b) transport med beltekøyrety på vinterføre i samband med kalking etter pkt. 4.7.2.
- c) køyring etter Tinnhølvegen for eigarar av hytter langs vegen. Det kan gjevast løyve til å parkere ein bil ved hytta.
- d) bruk av beltekøyrety på vinterføre, fly eller helikopter til transport av gamle og uføre som er særleg tilknytt nasjonalparkområdet.
- e) naudsynt transport med helikopter, beltekøyrety på vinterføre og køyring på Tinnhølvegen i samband med teleteneste og el-forsyning.
- f) Naudsynt transport i samband med forskning.

4.6.4 Sleper som kan brukast med motorframkomstmiddel skal fastsetjast i forvaltningsplanen, som og skal gi nærare retningsliner for bruken av slepene.

4.7 *Forureining m.m.*

4.7.1 Det er ikkje tillate å forsøple naturen. Avfall skal brennast eller takast med ut av området. Ved dei faste overnattingskvartera er det tillate med forsvarleg nedgraving av materiale som rotnar.

4.7.2 Det må ikkje nyttast kjemiske plantevernmiddel.

Kalking er forbode på land og i vatn.

Forvaltingsstyresmakta kan likevel etter søknad tillate kalking av vatn i nasjonalparken. Det skal gjennom forvaltningsplanen fastsetjast referanseområde som ikkje kan kalkast.

§5. *Generelle reglar om unntak*

Forvaltingsstyresmakta kan gjere unntak frå reglane i §4 for tiltak ut frå vesentlege samfunnsmessige omsyn, for vitskapelege føremål, når føremålet med fredinga krev det og i særskilde tilfelle, når det ikkje er i strid med føremålet med nasjonalparken.

§6. *Forvaltning*

Direktoratet for naturforvaltning avgjør kven som skal ha forvaltningsmynde etter forskrifta.

6.1 *Samarbeidsrådet for Hardangervidda*

Miljøverndepartementet kan peike ut eit samarbeidsråd for Hardangervidda samansett av representantar for brukar- og verneinteresser og forvaltninga. Sekretær for rådet vert oppnemnd av Miljøverndepartementet.

6.2 *Nærare reglar for forvaltningsorgana*

Direktoratet for naturforvaltning kan fastsetje nærare reglar for forvaltningsorgana si organisering, utøving av mynde og arbeid elles.

Forvaltningsstyresmakta skal utarbeide ein forvaltningsplan for nasjonalparken. Planen skal godkjennast av Direktoratet for naturforvaltning.

§7. *Iverksetting*

Forskrifta trer i kraft straks.